

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881.   Andra Kammaren.   N:o 22.

Onsdagen den 16 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 8 och 9 innevarande månad.

§ 2.

Efter tillkännagifvande, att från Hans Maj:t Konungen ankommit ett nådigt meddelande, hvars glädjande innehåll nu komme att delgifvas Kammaren, uppläste Herr Talmannen samma nådiga meddelande, hvilket lydde sålunda:

Herr Talman!

Det är mig en glädje att meddela Eder, att min högt älskade Son, H. K. H. Kronprinsen, den 12 i denna månad i Carlsruhe med mitt samtycke ingått förlofning med H. H. Prinsessan Sophie Marie Victoria af Baden, dotter till den regerande Storhertigen af Baden.

Öfvertygad om att Sveriges folk med lifligt deltagande skall motaga underrättelsen om denna förbindelse, beder jag Eder att bringa densamma till Andra Kammarens ledamöters kännedom.

Stockholm den 15 Mars 1881.

Eder välbevågne

OSCAR.

Ordet lemnades derefter på begäran till

Herr vice Talmannen Ifvarsson, som yttrade: Då Kammaren nu fått emottaga H. M. Konungens nådiga meddelande om H. K. H. Kronprinsens trolofning med Hennes Höghet Prinsessan Victoria af Baden, så är jag öfvertygad, att jag uttrycker en gemensam känsla hos Kammarens ledamöter vid underrättelsen om denna glädjande tilldragelse, då jag hemställer att Kammaren behagade besluta:

att åt Talmannen uppdraga att å Kammarens vägnar till Deras Majestäter Konungen och Drottningen samt de höga trolofvade framföra Kammarens vördnadsfulla och upprigtiga lycksöskan.

Till hvad Herr vice Talmannen sålunda föreslagit gaf Kammaren enhälligt sitt bifall.

§ 3.

Skedde föredragning af Kongl. Maj:ts på Kammarens bord hvilande nådiga propositioner till Riksdagen.

Dervid hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts propositioner: angående åtskilliga de Kongl. teatrarne rörande ärenden; och angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Hilleshög N:is 3 och 10 i Malmöhus län för uppförande af en småskola för Hilleshögs by.

Vidare hänvisades till Lag-Utskottet Kongl. Maj:ts proposition angående författning om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg.

Slutligen blef Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af pension å allmänna indragningsstaten för Professoren Johan Christofer Boklunds enka hänvisad till behandling af Stats-Utskottet.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 28, 29 och 30; och

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtanden N:is 5 och 6 (i samlingen N:is 19 och 20) samt Betänkande N:o 7 (i samlingen N:o 21).

§ 5.

Om ändring i § 6 Regeringsformen.

Till afgörande förekom Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om ändring i § 6 Regeringsformen.

Uti berörda motion (N:o 57 inom Andra Kammaren) hade Grefve *E. Sparre* föreslagit:

“att Riksdagen för sin del måtte besluta den ändring i § 6 Regeringsformen, att vid uppräknandet af cheferne för stadsdepartementen måtte tilläggas: en chef för departementet för landtbruket och öfriga näringar, samt att antalet af de så kallade konsultativa statsråden måtte inskränkas till två“.

Utskottet hade hemställt, att ifrågakvarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan uppläsning skett af denna hemställan, anförde motionären

Grefve Sparre: Vid förra riksdagen, då jemte mig en annan ärad ledamot af denna Kammare väckte enahanda motion, som den

nu ifrågavarande, yttrade jag den förmodan, att frågan, såsom jemförelsevis ny, eller åtminstone under senaste tiden icke behandlad, då icke skulle röna någon sympati. Jag tillkännagaf redan då, att det senast vore vid denna riksdag, den tredje under riksdagsperioden, under hvilken förslaget måste förklaras hvilande, så vida man icke vill vänta fyra år för att det skall kunna blifva grundlag. Jag kan icke underlåta att anmärka att förökandet af departementschefernas antal, en fråga, hvilken redan för länge sedan vid införandet af departementalstyrelsen på 1840-talet var påtänkt, och hvarom sedermera, två gånger af Kongl. Maj:t och tre gånger af enskild motionär, förslag blifvit väckta, hvilka jemväl alla gånger, både såsom proposition och enskild motion, blifvit af Konstitutions-Utskottet tillstyrkta, nu deremot ej lyckats tillvinna sig sympatier inom Konstitutions-Utskottet. Det förtjenar anmärkas, mine Herrar, att sedan införandet af det nya representationsskicket vi i allmänhet ganska litet kunnat uträtta i organisationsfrågor; ja, man kan nästan säga att vi ingenting åstadkommit i sådant hänseende. Vi hafva beviljat högre löner åt en mängd embets- och tjenstemän, vi hafva grålat litet smått om jernvägar samt beständigt hängt upp oss på frågan om indelningsverkets upphäfvande och grundskatternas aflösning eller afskrifning; men i fråga om statsförvaltningens organisation hafva vi ingenting gjort. Staten, såsom hvarje annan organism, är dock af beskaffenhet att ständigt behöfva utvecklas; den kan lika litet som någon annan organism stå stilla. Man skulle således kunna hafva anledning fråga, om jordbrukets och näringsarnes intressen äro af mindre vigt nu än de voro vid 1856—1858 årens och 1860, 1868 eller 1874 års riksdagar. Eller kan man *nu* lättare umbära en institution, som skulle afse att befordra detta näringslivets intresse, än man *då* kunde. För min del tror jag snarare tvärtom. Aldrig hafva konjunkturerna för vårt landtbruk till följd af konkurrensen från Amerika i öster och Ryssland i vester visat sig så farliga, så hotande som i detta ögonblick. Vi känna alla den ofantliga importen så väl af lifsförnödenheter som af andra varor till Europa från Amerika. Frågan derom har i andra europeiska länder väckt så mycken uppmärksamhet, att t. ex. Tyskland redan höjt sina tullsatser, Frankrike diskuterar för närvarande frågan, och England, der behöfvet af import af lifsmedel är så stort och der man ej anser sig kunna tänka på att upphäfva tullfriheten för sådana varor, emedan den stora befolkningen behöfver ofantliga kvantiteter från utlandet, har skickat särskilda komiterade öfver till Amerika för att studera dess jordbruksförhållanden och yttra sig öfver i hvad mån den ständigt växande produktionen af landtbruksnäringen i Amerika kan ställa sig hotande för England och dess jordbruksnäring. Den rapport dessa utskickade afgäfvit till vederbörande minister i England är öfversatt på svenska och tryckt. Jag har nyss läst den och deri funnit märkvärdiga saker.

Till en början berättade komiterade om dessa ofantliga jordvidder i Amerika, hvilka man får för snart sagdt ingenting. Men icke nog dermed — äfven odlad jord köpes der till pris från 1 krona 47 öre till 27 kronor tunnlandet. Komiterade hade besökt en stor ameri-

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

kansk jordegare, master Dalrymp. På deras fråga hvad hans jord kostade honom, svarade han att egendomen bestod af 61,000 tunnland och att jorden för 4 år sedan kostade från 1 krona 46 öre till 23 kronor per tunnland. Afgifterna till skolor, vägar och andra kommunala ändamål uppgingo till 6,562 kronor för 61,000 tunnland eller omkring 10 öre för tunnlandet. Någon skatt till staten betalas ej. Skötseln af egendomen kostade ofantligt litet. För ett par hästar och en karl under vissa tider betalades t. ex. blott 4 kronor per dag. Arealen odlad jord i Amerika har på några år ökats från 28 till 42 millioner tunnland. Det förefaller under sådana omständigheter temligen naturligt, att produktionen blifvit så storartad och på samma gång så billig, att man med fördel kan skicka öfver ett ofantligt öferskott till Europa. Sin majs säljer amerikanen till 3 kronor och hvetet till 6 eller, med inberäkning af frakt till Cork, 12 kronor per tunna. I Ryssland är förhållandet ungefär detsamma. Jernvägarne börja der allt mer och mer att sträcka sig in i landet till hittills ouppodlade landsträcker med den s. k. svarta jorden eller mylla, som, för kan besås, knappt behöfver plöjas. Erfarenheten har redan visat, att den massa säd, som kommer från denna del af Ryssland, nedtryckt priset på vår råg till 9 kronor tunnans och hotar att sänka det ännu mera, i samma mån jernvägarne der utsträckas.

Dessa tvenne omständigheter hafva inom nästan alla Europas stater föranledt de yttersta ansträngningar. Man arbetar utomlands på jordbrukets lyftning och förbättring med en ifver, som icke kan annat än förvåna oss lugna svenskar, och man tänker äfven på att skapa institutioner, som kunna leda åtgärderna härför, ty splittrade hvar för sig kunna de föga uträtta. Då man i det öfriga Europa så rastlöst med en feberaktig ifver arbetar på jordbrukets utveckling, måste vi, om vi också smickra oss med den förhoppningen, att vi gjort framsteg i vårt jordbruk, dock erkänna, att vi stannat efter andra länder. Jag vill icke neka till, att den institution, vi här i landet redan hafva, i detta afseende verkar godt — jag är densamma i allo måtto erkänsam derför — men hvad som fattas är den ledande handen, en person, som med ifver och kraft inför konung och representation framlägger jordbrukets behof, gör jemförelser mellan jordbrukets framsteg här och i andra länder och påvisar hvad vi hafva att göra för vårt jordbruks förkofran. Den institution, jag här omnämnt, är Landtbruksakademien, men en akademi är icke ett förvaltande verk. Landtbruksakademien skapades endast och allenast för att lemna råd och upplysningar åt den enskilde samt i vetenskapligt hänseende det biträde åt förvaltningen, som kunde erfordras. Icke kan det vara lämpligt att en akademi, som består af ett flertal personer, af hvilka hvar och en knappast några timmar i veckan egnar sig åt det samfälda arbetet, att en sådan institution skall handhafva förvaltningen af en angelägenhet af den ofantliga vigt, som jordbruket är för oss.

Det har funnits tider, då politiken i allmänhet icke befattade sig med näringarne vidare, än att den skyddade person och egendom, och om den gjorde något för dem, bestod det deri, att man reglerade och

bestämde, att landet skulle hafva sina näringar och staden sina, med ett ord, man orduade näringarne på ett så afvita sätt, att det hämmade deras utveckling. Den tiden är förgången. Såsom en motsats härtill, framträdde sedermera den åsigtten, att man skall lemna den enskilde frihet — laissez aller-politiken — så utveckla näringarne sig själfva. Den täflan nationerna emellan, som, äfven om den i någon mån hämmas af tullsatser, mer och mer gör sig gällande, den tendens till frihet i utbytet, som inträdt, har i senaste tider åter förändrat åsigtterna. Staten kan icke längre låta individen stå ensam utan något biträde i den öfvervuldigande täflan, som hotar honom från andra lyckligare lottade nationer. Om vi jemföra de förhållanden, under hvilka vi arbeta, med utlandets och tillse, hvad t. ex. kostuaden är för ett tunnland af Amerikas yppersta jord, hvilken är af den beskaffenhet, att den aldrig behöfver gödas, och der man icke har annat besvär med gödseln än att, när det blifver för mycket sådan i stallarne, flytta dessa eller bränna upp gödseln, ty jorden bär icke mera, om den gödglas, än om den icke gödglas, så finna vi, såsom jag redan visat, att man kan köpa denna jord för 1 krona 27 öre tunnlandet. Jemför härmed hvad jorden i Sverige kostar att bruka och göda och för att få den att gifva god afkastning! Lyckligtvis hafva vi några egendomliga företräden framför andra länder; våra långa sommarnätter och den hastighet, hvarmed säden moguar, samt de egenskaper, den till följd deraf besitter, och häraf måste vi veta att begagna oss. Det är märkvärdigt, med hvilken omtanke, hvilken uppmärksamhet man i utlandet följer med dylika förhållanden. Till landtbruksmötet i Borås sistlidne sommar skickades t. ex. från Tyskland en särskild person — det var professor Nobbe från Sachsen — för att inhemta egenskaperna hos det skandinaviska fröet. Så uppmärksamt studerar man der äfven utlandets jordbruksförhållanden, och många af de arbeten, som rörande dem der utgifvas, äro utmärkta, grundliga och mångsidiga. De rapporter om ställningen i landet, som åkerbruksministern litet emellanåt afgifver, äro till den grad upplysande om deras framsteg, att man, äfven om man tillhör ett annat land, med största intresse studerar dem. Vid jemförelse med hvad här i detta fall göres, kan det icke nekas till att man blir litet vemodig.

Jag har talat blott om jordbrukets beskaffenhet. Jag har icke berört de skatter, som drabba denna näring. Herrarne känna någorlunda till dem förut. Under det att, såsom jag nämnde, skatterna i Amerika uppgå till tio öre per tunnland, är förhållandet inom Sverige så att, efter hvad en af mina grannar här berättat, det t. ex. finnes en socken inom Elfsborgs län, der endast kommunalutskylderna uppgå till 27 kronor på bevilningsriksdalern. Härtill komma skatterna till staten, hvilka, såsom Herrarne äfven känna, icke äro obetydliga. Under sådana förhållanden — det måste man medgifva — har svenska jordbrukaren svårt att täfla med utlandet: och hvad man skulle kunna göra för underlättande af denna täflan, det vore i sanning förtjent af uppmärksamhet. Om man nu skulle säga mig att detta icke kunde ske endast genom inrättande af ett åkerbruksministerium, så ber jag att ur omnämnda amerikanska arbete få uppläsa hvad det säges i ett

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

särskildt kapitel om åkerbruksmyndigheter. Det heter der: "De amerikanska jordbrukarne hafva fördelen af att i styrelsen ega ett särskildt departement för landtbruket. Det är mycket möjligt att en sådan institution kan vara en olycka i stället för en välsignelse, men i ett nytt land skall ett väl skött styrelsedepartement, och detta sköttes väl i Washington, utom allt tvifvel vara af stor vigt för åkerbruket. Men det är ej endast inom förbundsregeringen, som man har ett departement, hvilket egnar sin särskilda uppmärksamhet åt jordbrukets angelägenheter, utan äfven inom hvarje särskild stat, som vi besökte, fans ett eget landbruksdepartement, som, i beröring med det i Washington, ökade och kompletterade centraldepartementets gagn och verksamhet. Det är förundransvärdt att ett styrelsedepartement, med så ringa medel till sitt förfogande, kan verka så mycket godt, och det är endast i samverkan med de särskilda landthushållningssällskapen inom de olika staterna, som så mycket kan uträttas." I fortsättningen berättas, att man nyss börjat med sockerproduktion, och att denna särskilda näringsgren lofvade uttränga den vestindiska sockerproduktionen. Vi gjorde tvärtom; vi qväfde den sockerindustri — hvitbetssockerproduktionen — som började få insteg här i landet. Jag skall be att få uppläsa några ord, yttrade af en person vid det sistlidne sommar i Borås hållna landbruksmötet, och hvori han talar dels om det svenska jordbruket och dels om jordbruket i allmänhet. Denna person är väl känd här i landet, ty under loppet af några år var han anställd vid svenska landbruksakademiens kemiska anstalt härstädes. Hans namn är Müller. Sedan han yttrat sig om det svenska jordbruket, slutar han: "Jordbrukspolitiken är ett nutidens barn. Vid århundradets början var landbrukarens horisont ungefär densamma som den närmaste stadens, dit han forslade och sålde sina alster. Likaledes gick under normala förhållanden regeringens omsorg för landtbruket ej stort längre än att skydda person och egendom såsom uti andra samhällsklasser och att lätta kommunikationen till den närmaste torgplatsen genom förbättring eller nyanläggning af vägar. I mån af missväxt drog regeringen försorg om den nödvändigaste undsättningen och lemnade, såsom preventiv åtgärd, här och der understöd af allmänna medel till utdikning af frostländ mark."

"Såsom första begynnelsen till en blifvande jordbrukspolitik stiftades 1811 af dåvarande kronprinsen, sedermera konung Karl den XIV Johan och vårt älskade konungahus' stamfader, Kongl. Landtkruksakademien, ett lärdt samfund, som inom sig förenade utmärkte praktiske landbrukare tillsammans med representanter för de olika för landtbruket oundgängliga fackvetenskaperna samt högre embetsmän. Utom den uppgift att fullkomna landbruksvetenskapen, sprida kunskaper, väcka och belöna framsteg, ålåg det akademien att tillhandagå regeringen med alla äskade råd och upplysningar; sedermera uppdrogos åt dess förvaltningskomité allt flera förvaltningsärenden, och numera är densamma ett förvaltande verk af ganska vidsträckt verksamhet och inflytelse."

"Men landet var för stort, för att ett enda sådant samfund skulle kunna tillfredsställa den vaknade hågen för ett förbättradt åkerbruk,

isynnerhet vid dåvarande kommunikationsmedel; som mellanlänk emellan akademien och den landtbruksidkande befolkningen bildades hushållningssällskaperna, hvilkas antal nu öfverstiger länens antal. Ledamöternas antal tilltog alltmera, men de utgjordes företrädesvis af de större gårdarnes egare eller ledare och med riktig uppfattning af den sanning, att det är den breda basis af allmoget och den mindre landtbrukaren, hvarefter ett lands kultur bör bedömas, hvarest ökningen af mjölkproduktion med en half kanna per dag och ko betyder en anseelig tillväxt i nationalförmögenheten; i denna mening bildades under de provinsiella hushållningssällskaperna ett hastigt tilltagande antal af hushållningssällskaperna.“

Sedan han vidare talat om dessa institutioner, tillägger han: “Om det berodde på institutionernas antal, så torde intet lands åkerbrukande befolkning vara så lyckligt lottad som Sveriges. Icke heller torde någon af våra talrika institutioner till landtbrukets befrämjande kunna förebrås, att den icke fullgjort sina åligganden — tvärtom bör äfven den strängaste kritiken se sig tvungen att uttala de amplaste vitsord. Icke förty går en viss oro genom den jordbruksidkande befolkningen, en viss längtan och åtrå efter ytterligare åtgärder för modernärings förkofran, som vinner sitt omiskänneliga uttryck uti den här framställda första frågan. Ett annat tecken synes mig vara sjelfva mångtalet af institutioner, som spirat upp som rotskott ifrån en kraftfull stam, men den knopp har icke ännu spruckit ut, hvaraf i sinom tid sjelfva fruktträdet skall danas, med en bred krona, som vidt i kring skänker skugga och frukt!“

“Alla hitintills till lifs kallade institutionerna äro att betrakta som tillämpningar af den allmänna sjelfstyrelsen, som här i landet under århundraden gått i arf från slägte till slägte, och jag har lärt mig att uppskatta dess värde desto högre, ju bättre jag lärt känna andra folk, men äfven sjelfstyrelsen har sin gräns. När fäderneslandet är hotadt af fiendtligt infall, är det hvarenda vapenför mans skyldighet att frivilligt ställa sig till fäderneslandets försvar — men så snart han står i led, är det förbi med frivilligheten, han lyder under krigslagarne, och ve, om icke ett öfvadt befäl finnes till och en sitt kall vuxen fältherre, som känner sitt ansvar!“

“Lika litet kan ett lands regering ställas uteslutande på frivillighetsprinciper utan en ständig och öfvad embetsmannacorps med ansvarig ledare, och lika litet kunna landtbrukets intressen i längden på ett tillfredsställande sätt tillgodoses utan en ansvarig förman med tillbörlig generalstab och kadre till hjälp. Det är denna spets, som ännu saknas för vårt jordbruk, och saknas mera här än i de flesta andra civiliserade länderna.“

“Hushållningssällskaperna sakna ännu den efterlängtade ledande myndigheten, deras ombuds årsmöten göra denna brist än mera känbar — luckan kan icke fyllas genom Kongl. Landtbruksakademien; denna är icke danad för sådant ändamål, den är stiftad som ett lärdt samfund och har endast genom omständigheternas makt blifvit tvingad att fungera som ett förvaltande verk i temmeligen löst sammanhang med Civildepartementet.“

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

“Om Kongl. Landtbruksakademien utträttat något stort för svenska landtbruket, och jag tilltror mig att kunna uppskatta dess höga tjänster bättre än de flesta af mine högtärade åhörare, så hafva vi att tacka härför framförallt de framstående män, som akademien under de sista 3 decennierna varit så lycklig att ega i den maktpåliggande befattningen som sekreterare, om hvilken med allt skäl kan sägas och utan förnärmelse af de öfrige trogne tjänstemän och de talrike idoge och offervillige ledamöterna: “l'Academie c'est moi, le secrétaire“.”

“Dock äfven den mest begåfvade mans förmåga har en gräns, och denna torde vara upphunnen, möjligtvis redan öfverskriden. Bördan bör tagas från akademiens och dess sekreterares skuldror. Svenska landtbruket bör hafva sin egen ansvarige målsman vid Konungens rådsbord; till handläggning af dess ärenden bör en särskild ständig embetsmannacorps bildas med organisk arbetsfördelning och organisk instansväg.“

“Den föreslagna nya myndigheten har att befria Kongl. Landtbruksakademien från alla administrationsärenden och skall dermed få en hel embetsmannacorps full sysselsättning. Derjemte synes allt skäl vara att dermed förena domänförvaltningen och skogsväsendet, det sednare stående i intimt sammanhang med det egentliga landtbruket och varande för Sverige den del af urproduktion, som är mest förtjent af statens omhuldande.“

“Den nya myndighetens hufvuduppgift blir likväl jordbrukspolitiken i ordets vidsträcktaste bemärkelse, hvars utåtvända del är måhända ännu viktigare än den inre politiken. Då vid århundradets början regeringen hade mera bekymmer med undsättning, söker landtbruket numera afsättning för sina alster och måste söka den utomlands. Det är regeringens uppgift att vaka både öfver den mest tids- och ortsenliga riktning uti produktionen, och uti den utländska handeln, att underlätta i alla hänseenden landtbruksföretagen inom rikets gränser och öppna utomlands alla hjälpkällor, hvaraf vi kunna vara i behof.“

“Då det är fråga om ett förbättradt, mera tidsenligt landtbruk, har man vant sig vid att påpeka det engelska, men merendels förbises dock, att med afseende på jordbrukspolitik intet annat land i verlden kan tjena mindre till föredöme än England, detta land med den mest utvecklade industrien och handeln och den deraf följande öfverträffade konsumtionsförmågan, der för resten landtbruket disponerar de billigaste kapitalen i obegränsad mängd för den solvente låntagaren. Den naturliga politiken för den engelska landtbrukaren är skyddet mot den utländska konkurrensen, som likväl är mindre förenligt med industribefolkningens intressen. Vill man underrätta sig om hvad en välberäknad jordbrukspolitik i en energisk mans hand kan uträtta, så ber jag få hänvisa till Preussen. Ehuru derstädes industrien står på hög ståndpunkt, så lefver dock den största delen af befolkningen af åkerbruk. Den store Fredrik den andre lät sig vara mycket angeläget att uppmuntra och gynna landtbruket såsom statens säkraste grundval, men först sedan Preussen för trettio år sedan inträdt i de konstitutionella staternas led, erhöi dess jordbruk

en särskild målsman i konseljen, och först uti den senare hälften af det senaste årtiondet har jordbruksdepartementet eröfrat den mot sin betydelse i folklifvet svarande ställningen inom konseljen genom den lika kunskapsrike som energiske D:r Friedenthal. Hvad denne man utträttat till landbrukets fromma, derom kan man informera sig genom hans embetsberättelse för åren 1875—77. Ett särskildt uppdrag föranledde mig att anställa en jämförelse mellan Preussen och Sverige med afseende på det understöd, som begge länders jordbruk undfå af allmänna medel, och det har då visat sig, att, för så vidt någon jämförelse var möjlig efter premissernas stora olikhet, det preussiska landtbruket på få år hunnit upp att i det närmaste lika mycket omhuldas af statsmakterna som det svenska, d. v. s. det uppbär nu till allmännyttiga företag ungefär 45—50 kronor per år och kvadratkilometer (= 100 hektar eller rundt 200 tunnland) odlad mark, hvarvid jag likväl tror, att medlen i Preussen användas mera planmessigt, i och för en mera enhetlig politik, och fara är värdt, att Preussen inom kort går framom Sverige, om icke enligt tidens kraf en särskild myndighet, med alla förmåner och allt ansvar af ett högre eller högsta embete, anförtros att sköta landbrukets angelägenheter och politik uti en enda stark hand! För Sverige eger landtbruket ännu högre betydelse än för Preussen; det är dess *samma modernäring*."

Så yttrar sig den man, som tillbragt många år i Sverige samt varit i Landbruksakademiens tjänst, hvars vidsträckta erfarenhet och stora nit för landbrukets befrämjande han vitsordar, på samma gång dock påpekande, att vi här i landet sakna "spetsen", så att säga, den hand, som måste finnas för att leda de mångfaldiga göromål, som erfordras för jordbrukets förkofran. Preussen, Ryssland, Österrike och Amerika hafva sina särskilda jordbruksministerier, och i Frankrike, Italien och Spanien, Ungern, Rumänien och Brasilien finnas också ministerier, gemensamma för jordbruk och näringar, på sätt jag föreslagit för vårt land. Här, mine Herrar, hafva vi ett särskildt departement för justitieväsendet, ett för landt- och ett för sjöförsvaret; vidare hafva vi Civildepartementet, ett departement för finans- och ett för ecklesiastikväsendet, och slutligen ett departement för utrikes ärendena.

Men det näringslif, som pulserar inom staten, hvarpå statens bestånd och framtid hvila, det har icke någon målsman inom konseljen och ingen, som kan med den kraft som vederbör föra dess talan inför Kamrarne. Dessa åligganden hvila för närvarande på chefen för Civildepartementet, hvilken bland alla departementscheferna onekligen har de mest mångfaldiga och vexlande göromålen på sin del, en verksamhet så stor och vidtomfattande, att *en* mans skuldror näppeligen förmå att bära den. Huru kraftfull och nitisk den nuvarande innehafvaren af denna plats än är, blir det dock för honom, likasom det förut varit för alla hans förtjenstfulle företrädare, omöjligt att åt jordbrukets och näringarnes förkofran kunna egna all den tid, som erfordras; utan han måste taga för godt de förslag och framställningar, som gifvas honom från Landbruksakademien. Jag vågar påstå att, om vi inom konseljen egt en särskild näringarnes målsman, skulle t. ex.

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

ett sådant utlåtande aldrig framkommit som det, hvilket vi här om dagen hörde här citeras såsom ett mönster och hvilket helt och hållet skulle omvända våra åsigtter, men som, jag får säga, i förhållande till utlandets arbeten röjer en så naiv okunnighet, att det förvånar mig att man genom upprepande af några tomma fraser i ett dylikt dokument, fraser, som icke i någon mån passa för tidens utveckling i afseende å näringarne och industrien, trott sig kunna öfvertyga oss. Flera än en fråga, som en enskild eljest gerna skulle hafva velat bringa på tal, darrar han nu för att draga fram, derföre att det icke finnes något organ inom regeringen, som kan frambära dem. Om en enskild motionär här i Kammaren vill försöka tillvinna sig någon uppmärksamhet för dylika frågor, huru går det väl då? Jo, på samma sätt som då här om dagen min motion angående beredande af anslag till nyttiga uppfinningars befrämjande i Kammaren diskuterades. Man komplimenterade mig och sade att motionens syftemål var mycket godt, två à tre talare förklarade sig hysa sympati för motionen o. s. v.; men Utskottet sade, att den dugde icke "i den form", den hade, och derföre föll den i stället för att få en lämpligare form. Då jag, bland andra, förra riksdagen väckte fråga om inrättande af en åkerbruksminister, förklarade Konstitutions-Utskottet, likasom nu, att en dylik fråga borde komma från regeringen, och afstyrkte derföre motionen. Men regeringen har ju redan två gånger fått afslag på framställningar i dylikt syfte. Vid sådant förhållande kan det väl icke vara sannolikt, att regeringen skall hasardera att komma in och utsätta sig för ett afslag för tredje gången. För min del tror jag det icke. Emellertid stå vi fortfarande kvar på samma ståndpunkt som förut, derför att åkerbruket — jag har hittills endast talat om detta — i konseljen saknar en målsman, som kan utgöra den ledande handen i dess mångfaldiga och viktiga angelägenheter. Landtbruksakademien, som nu är denna målsman, består af några individer, som några gånger om året träda tillsammans för att redogöra för åkerbrukets och näringarnes tillstånd och behof. Tron I verkligen, mine Herrar, att man i dessa tider af rastlös täflan, då andra länder, och framför allt Amerika, med outtröttlig ifver anstränga sig att föra sin industri och sina näringar framåt, kan utan vidare öfverlemna sig åt Guds försyn. Då vi se huru tryckta vi äro i jemförelse med andra länder, dels i afseende på jordens mindre bördighet, dels med hänsyn till de på henne hvilande skatter, böra vi icke då anstränga oss af alla krafter för att ur denna jord framtinga så rikliga skördar som möjligt, och hvilka kunde hjälpa oss att bära dessa skatter?

Jag behöfver icke upprepa den mångfald af göromål, som nu öfverhopa chefen för Civildepartementet. Hela den vidlyftiga och omfattande landtförvaltningen, alla besvär öfver landshöfdingarnes embetsåtgärder, alla vägar och kommunikationsanstalter m. m. hvilat på detta departement, och derjemte hela vårt jordbruk. Jag har uppgjort en liten förteckning öfver alla de särskilda brancher af verksamhet, som det nu åligger Landtbruksakademien att öfvervaka. De äro: 1:o de två landtbruksinstituten, 2:o de 27 landtbruksskolorna i riket, 3:o mejeriskolorna, 4:o skogsskolorna, 5:o de agrikulturkemiska försöks-

anstalterna, 6:o landtbruksingenjörerna och andra för landtbrukets befrämjande anställda personer, 7:o befodringsanstalter för djurförrädligen, samt 8:o fiskerinäringen, och slutligen 9:o hemslöjden. Alla dessa brancher skötas nu af Landtbruksakademiens förvaltningsutskott, hvars ledamöter, med allt erkännande af deras skicklighet och förmåga, likväl icke annat än undantagsvis kunna undandraga några ögonblick från sina öfriga sysselsättningar för att egna sig häråt. Tro Herrarne, att man på detta sätt kan föra jordbruket framåt?

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Till jordbruksdepartementet borde dessutom vidare höra de geologiska undersökningarne, landtmäteriet, skiftesverket, frågor om hemmanskyfning och jordafsöndring — en fråga som för jordbruksnäringen och den arbetande befolkningen är af högsta vikt och i afseende hvarå man påyrkat förändring — vidare väg- och vattenbyggnader samt ärenden som röra vattenaftappningar och odlingsföretag m. m.

Om chefen för Civildepartementet jemte sina mångfaldiga ofvan uppräknade göromål tillika måste hafva ögonen fästa på de framsteg, som med så rastlös ifver göras i andra länders jordbruk och näringar, på möjligheten för afsättning i utlandet af våra produkter m. m., blir detta för honom mera än en mansbörd. Då derjemte så ofantligt många andra mål hvila på denne departementschef, så blir följden, att några ärenden måste mer eller mindre ligga vere; och den lotten träffar då jordbrukets angelägenheter, emedan de hafva sin s. k. målsman i Landtbruksakademiens förvaltningskomité. Vi hafva varit länge ense om att kollegier icke duga till att hafva förvaltningsbestyr om hand; *en* man måste bära hela ansvaret lika som äfven skörda all äran af förvaltningen.

Jag har hittills endast talat om jordbruket. Rörande näringarne skall jag fatta mig kort. Näringarne äro af lika stor omfattning som jordbruket, om de skötas rätt; men om de vårdas som det för närvarande sker, så gå de årligen tillbaka. Af Kommerskollegii berättelser om fabriker och manufakturver finner man, att t. ex. glasblåsningen nedgått från ett tillverkningsvärde under år 1875 af 3,300,000 kronor till år 1879 af blott 2,000,000 kronor. Bomullsväfnadsindustrien, som under år 1875 tillverkade för ett värde af 10 millioner kronor, och åren 1876 och 1877 af 12 millioner, har nedgått för åren 1878 och 1879 till i medeltal 9 millioner; klädesfabrikerna från 13.101,000 kronor år 1875, till 7,031,000 år 1879; segelduksfabrikerna från 980,000 kronor år 1875 till 625,000 år 1879; tricotväfnaderna från 946,000 kronor 1875 till 491,000 år 1879; såp- och tvålfabrikerna från 2,145,000 år 1875 till 1,833,000 år 1879. Med ett ord: i nästan alla grenar märkes ett tillbakagående. Under det att alla andra länder med rastlös ifver utveckla sitt näringslif, förminska vi vårt. Den institution, som skall hafva tillsyn öfver dem, nemligen Kommerskollegium, hafva vi dömt till döden utan att hafva någon annan institution att sätta i stället; och när fråga en gång väcktes af regeringen om inrättande af ett särskildt embetsverk för näringarne, så afslogs framställningen derom af Riksdagen.

Jag tror, mine Herrar, att det nu är så mycket mera skäl att just i detta ögonblick tänka på denna sak, som dels en förändring af

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Kommerskollegium förestår, och det vore tänkbart att man kunde ersätta detta genom en byrå under den minister jag föreslagit för jordbruk och näringar. Härtill kommer, att kanske inom några få dagar en Kongl. proposition är att förvänta angående domänförvaltningen. Då man ser huru våra domäner nu förvaltas, så finner man att det är högst behöfligt att få en särskild målsman i konseljen, en man, som eger förmåga att försvara och förklara i Kamrarne de åtgärder, som i detta hänseende vidtagas. Det är just med föranledande af dessa två omständigheter, som mig synes att ögonblicket är lämpligt att taga i tu med frågan om att tillsätta en person i konseljen, som inför Konungen och inför Kamrarne förer jordbrukets och näringarnes talan. Just i detta ögonblick stiftas i Tyskland ett national-ekonomiskt råd, egentligen afsedt för Preussen, men meningen är att utsträcka detsamma till hela riket. En sådan institution skulle möjligen kunna i en tid af täflan, sådan som den nuvarande, hjälpa våra näringar att hålla sig uppe i täflan med de andra nationerna, som genom jordens bättre beskaffenhet, större kapitalstyrka med flere omständigheter äro oss så betydligt öfverlägsna.

Jag vågar icke upptaga Herrarnes tid längre. Om jag har lyckats anföra någorlunda giltiga skäl för mitt förslag, så — för att förekomma att, om frågan kommer tillbaka till Riksdagen, Konstitutions-Utskottet må säga såsom nu, att den redan afslagits af Kamraren och att det derföre icke är skäl att göra något vid densamma, för att visa att det finnes så mycket intresse för henne i Kamraren, att regeringen icke skall finna skäl till tvekan att framlägga ett förslag i frågan, om hon hyser sympatier för saken — bemställer jag till Kamraren att betänkandet måtte till Konstitutions-Utskottet återremitteras. Jag tror icke att Konstitutions-Utskottet har så mycket att göra, att det ej kan medhinna att å nyo behandla motionen; ty det nu föredragna betänkandet från Utskottet bar N:o 3, och Utskottet torde således godt kunna hinna med att tänka på saken en gång till.

Jag anhåller alltså om återremiss.

Herr Casparsson: Det lär icke kunna förnekas, att frågan om inrättande af ett statsdepartement för jordbruk och näringar kommit in i ett slags återvändsgränd. Framställer Kongl. Maj:t ett förslag i sådant syfte, så afslår Riksdagen det, och väcker någon enskild motionär ett dylikt förslag, så säger Konstitutions-Utskottet: "nej, ett förslag i denna fråga bör utgå från Kongl. Maj:t". Redan år 1857 väcktes af Kongl. Maj:t förslag om inrättande af ett departement för allmänna arbeten och kommunikationsanstalter. Detta förslag förklarades hvilande till påföljande riksdag, men afslogs af 1859—1860 års riksdag, såvidt man af den då förda diskussionen kan döma, just på den grund, att det nya departementet icke var afsedt jemväl för jordbruket. Sedan fick frågan under den närmaste tiden hvila. Kom så representationsförändringen; och vid 1867 års riksdag utfärdade det nybildade landtmannapartiet sitt program, hvilket, bland de frågor, för hvilkas lösning partiet förklarade sig vilja arbeta, i 12:te punkten äfven upptog tillsättande af en minister för jordbruk, handel och all-

männa arbeten. Vid den tiden kan jag icke neka till, att äfven jag i någon mån lutade åt landtmannapartiet; och särskildt föreföll mig den nyssnämnda 12:te punkten af programmet tilltalande. Vid 1868 års riksdag väckte Kongl. Maj:t förslag om ett departement för närings- och allmänna arbeten. Konstitutions-Utskottet, som behandlade frågan, erkände i sitt afgifna betänkande "den tvingande nödvändigheten att snart vidtaga tjenliga mått och steg, på det att icke departementscheferne, nedtyngda af den mängd detaljfrågor, som i ständigt växande grad taga deras tid och krafter i anspråk, skola sättas ur stånd att egna de större samhällsviktiga frågorna den omsorg och den tankekraft, som vederbör"; men detta oaktadt afstyrkte Utskottet förslaget af det skäl, att Utskottet ansåg det olämpligt att i grundlagen upptoges bestämmelser om statsdepartementens antal, utaa ville Utskottet ur grundlagen utstryka alla hithörande bestämmelser och i stället öfverlåta åt Kongl. Maj:t att mellan de särskilda departementen fördela förekommande ärenden, såsom han för godt fann. Förslaget föll också i Kamrarne. Nu säger man, att vi hafva ju Landtbruksakademien och dess förvaltningskomité, som hafva till sin uppgift att handlägga ärenden rörande jordbruket. Detta är visserligen sant, men mig synes det vara en ren misshushållning med de många goda och stora krafter, som der finnas, att upptaga dem med handläggningen af rent administrativa frågor, hvilkas behandling kräfver helt andra insigter, än som finnas hos Landtbruksakademien. Jag tror åtminstone, att Landtbruksakademien, som är en rent vetenskaplig anstalt, med långt större fördel kunde använda sina krafter på lösandet af rent vetenskapliga frågor. Jag ber att få anföra ett exempel ur min egen erfarenhet, som visar, huru det går, då en vetenskaplig myndighet skall handlägga rent praktiska frågor. Under den tid jag hade olyckan att vara ledamot af styrelsen för det så mycket förkättrade landtbruksinstitutet vid Ultuna, inträffade, att vid dervarande försöksanstalt behöfdes en lada eller bod för att der förvara afkastningen från experimentalfältet. Som styrelsen emellertid icke hade rätt att för ett dylikt ändamål använda institutets medel, ingick styrelsen till Kongl. Maj:t med anhållan om anvisande af det för ändamålet erforderliga belopp, hvilket, såvidt jag minnes rätt, belöpte sig till 1,000 à 1,200 kronor. Chefen för Civildepartementet ansåg frågan vara af den betydenhet, att han, innan ärendet föredrogs inför Kongl. Maj:t, borde i ämnet höra Landtbruksakademiens förvaltningskomité, som, efter hvad jag förmodar, infordrade yttrande från föredraganden i mekanik och byggnadskonst. Jag vill erinra, att frågan gälde en simpel lada, sådan vi jordbrukare pläga uppföra på rak arm. Förvaltningskomitén sade: "låt oss först se ritningen till den ifrågasatta byggnaden". Nu återremitterades ärendet till styrelsen, som anskaffade den begärda ritningen. Men olyckligtvis vände sig styrelsen för sådant ändamål icke till någon arkitekt i ordets finare bemärkelse, utan till en vanlig bondbyggmästare, som vanligen förstår dylika saker lika bra, om icke bättre, än herrar arkitekter. Då emellertid Landtbruksakademien fann att ritningen icke var uppgjord efter byggnadskonstens regler, så blef ritningen underkänd och ärendet blef ännu

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Om ändring
i § 6 Regeringsformen.
(Forts.)

en gång återremitteradt till styrelsen för institutet; och sedan ärendet sålunda vandrat fram och tillbaka mellan "myndigheterna", har, såvidt jag vet, försöksanstalten ännu i denna stund icke fått någon lada. Jag vill härmed alls icke hafva uttalat något klander öfver Landbruksakademien eller dess förvaltningskomité, ty det är naturligt, att en vetenskaplig anstalt skall behandla frågorna på ett vetenskapligt sätt. Men jag är förvissad, att om vi då haft ett departement för jordbruksärenden, frågan blifvit i första hand afgjord på ett sätt, som varit mycket enklare. Landbruksakademien har verkligen så många rent vetenskapliga uppgifter att lösa, att den bör få vara i fred för dylika administrativa bestyr.

Man talar nemligen om att det i vårt land icke är rätt väl sörjdt för jordbrukets vetenskapliga utveckling, och ett sådant tal kan nog hafva skäl för sig. Man har härjemte uttalat den fordran, att landbruksinstitutet skulle gå i spetsen för denna utveckling. Men med den kännedom, jag har om dessa institut, tror jag att man icke lämpligen kan ställa en sådan fordran på dem. Skulle nemligen den vetenskapliga bildningen vid landbruksinstitutet höjas, så måste större kunskapsfordringar ställas för att vid dem vinna inträde; och mången obemedlad yngling blefve derigenom afstängd från att begagna sig af den undervisning, de meddela. Det blefve vidare nödvändigt att förlänga kurserna, hvilket åter skulle medföra ökade kostnader för eleverna, som icke kunna påräkna att praktiska lifvet skall erbjuda dem motsvarande ersättning härför. Hvad beträffar lärarne vid dessa institut, så äro de redan nu så upptagne af de löpande göromålen, att föga tid torde vara öfrig för dem att egna åt vetenskaplig forskning. Det återstår således endast Landbruksakademien, som kan uträtta något för jordbrukets vetenskapliga utveckling. Detta är väl ock dess egentliga uppgift, och på det att den må kunna fylla densamma, bör den äfven få vara befriad från administrativa göromål. Det är fördenskull jag icke kan annat än önska framgång åt motionärens förslag, och jag vågar äfven hoppas på en sådan, då vi nu fått en ministèr, hvars uppgift lär vara att förverkliga landtmannapartiets program, deruti, såsom jag nyss nämnt, äfven ingår att få ett särskildt departement för samma ändamål, som motionen afser.

Jag instämmer uti motionärens yrkande om återremiss.

Herr Danielsson: Jag tror knappt, att det finnes någon jordbrukare, som icke hyser sympati för hvad motionären med sitt förslag afser. Men om man närmare granskar detta förslag, skall man finna, att dermed icke torde vinnas så mycket, som med detsamma åsyftas. Motionären föreslår nemligen, att Riksdagen måtte besluta den ändring i § 6 Regeringsformen, att *vid uppräknandet af cheferna för statsdepartementen måtte tilläggas: en chef för departementet för landtbruket och öfriga näringar* etc. Jag hemställer, huru mycket som kommer att vinnas med, att man blott å anförda ställe i Regeringsformen insköte bestämmelsen om att bland de olika departementscheferna äfven skulle upptagas en, som hade namn af chef för departementet för landtbruket och öfriga näringar. För min del tror jag

det vara nödvändigt för att nå det mål, motionären åsyftar, att åtskilliga förberedande åtgärder vidtagas och att frågan föregås af en grundlig utredning. Det synes mig nemligen vara af nöden att på förhand få klart för sig, huru, i den händelse det ifrågasatta departementet blefve inrättadt, det komme att ordnas. Med de ärenden rörande jordbruket, som nu tillhöra Landtbruksakademien, likasom hvilken ställning Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Kammarkollegium, Skogsstyrelsen, Domänförvaltningen och, i fråga om näringarne, Kommerskollegium komme att intaga till det nya departementet. Allt detta synes tarfva en grundlig utredning; och innan en sådan blifvit gjord, kan jag för min del icke biträda motionärens förslag. Af samma skäl torde man äfven få förlåta Utskottet, att det icke nu understödt motionen, hvartill Utskottet dess mindre ansett fog förefinnas, som man icke försport att något missnöje med den närvarande arbetsfördelningen är rådande inom departementen sjelfva. Motionären framhåller visserligen, att en del af dem äro öfverhopade med göromål, men, som sagdt, något klagomål häröfver har icke låtit höra af sig från detta håll, en sak, som väl äfven bör tagas i betraktande vid bedömandet af en fråga, sådan som denna.

Hvad saken för öfrigt beträffar, så tror jag för min del att rätta sättet att gå till väga för att nå det åsyftade målet vore, att Riksdagen till Kongl. Maj:t aflåte en skrifvelse, deri Riksdagen framställde sin önskan om upprättande af ett sådant nytt departement, hvarom är fråga, och tillika angäfvde de grunder, hvarpå det skulle fotas, det vill säga, gäfvde till känna i hvilket förhållande, enligt Riksdagens åsigt, de af mig nyss uppräknade embetsverken borde komma att stå till det nya departementet, hvilka af dem borde upphöra och uppgå i detta, samt hvilka ärenden de kvarvarande borde komma att handlägga o. s. v. Jag tror att, om Riksdagen aflåter en skrifvelse i det syfte, som jag nu antydt, frågan kommer att underkastas en närmare utredning, hvarefter det kan vara skäl att taga den i allvarsamt ompröfvande. Dermed vill jag icke hafva sagt, att den pröfning, vi nu egna frågan, icke skulle vara allvarsam, men jag tror dock att bästa sättet att gå till väga är det, som jag nu tagit mig friheten påpeka. Ty man kan icke begära, att Utskottet skall verkställa en utredning af huru ärendena inom departementen skola fördelas, och för öfrigt veta vi ju, att det enligt grundlagen tillkommer Kongl. Maj:t att uppgöra en sådan fördelning. Och dessutom, om vi nu beslöte inrättandet af ett sådant departement, som motionen afser, hvilken garanti funnes väl för att ärendena mellan departementen blefve så fördelade, som Riksdagen med sitt beslut afsett. Men just för att regeringen må kunna hafva någon vägledning i detta hänseende, är det nödvändigt att Riksdagen uttalar sin åsigt om saken.

Såsom jag förut sagt, erkänner jag villigt behöfligheten af en reform i det af motionären angifna syfte; men af de skäl, som jag nu framlagt, kan jag icke för närvarande biträda hans förslag. Jag tror icke att man kan gå längre denna gång, såvidt icke motionären redan nu väcker förslag om aflåtande af en sådan skrifvelse, som jag här omnämnt. Herrarne torde nemligen veta, att Konstitutions-Utskottet

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Om ändring
i 6 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

icke är berättigadt att föreslå en skrivelse, då motionärens förslag är så bestämdt, som det är, och att Utskottet har motionsrätt endast, då det blifvit ense om något bestämdt förslag.

Jag påyrkar bifall till Utskottets betänkande.

Grefve Sparre: Jag ber endast få erinra om att hvad jag nu föreslagit angående ändring af 6 § Regeringsformen icke kan, i händelse beslut fattas i den rigtning jag föreslagit, föranleda till annat än att förslaget förklaras hvilande till nästa riksdag för vidare grundlagsenlig behandling. Jag kan således icke inse, att vare sig jag eller Konstitutions-Utskottet skulle hafva att bedöma frågan om fördelningen af ärendena departementena emellan, och detta så mycket mindre, som den siste talaren sjelf upplyste derom, att det står skrifvet i nämnda grundlagsparagraf att denna fördelning skall bestämmas af Konungen genom särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga. Det skulle således icke gå för sig att Riksdagen toge befattning med fördelningen af ärendena departementen emellan; Kongl. Maj:t ensam eger att bestämma den saken, och han är väl dessutom den ende, som kan göra det. Sjelf har jag i den delen icke heller yrkat någon förändring. Den ärade talarens anmärkning i detta afseende förefaller mig således mindre befogad. Orsaken, hvarför jag nu väckt denna motion, hade jag, redan förra gången jag hade ordet, äran meddela, nemligen att denna riksdag vore den sista under den nuvarande treårsperioden, så att, om icke beslut nu fattas, det kommer att draga ut på tiden 4 år, innan frågan vinner sin lösning. Talaren har sagt att han icke hört några klagomål från statsråden deröfver, att deras departement vore alltför mycket betungade af göromål. Hur vill väl talaren att detta skall tillgå? Skulle väl statsråden ställa sig här inför Riksdagen och klaga? Då Kongl. Maj:t tvenne gånger framlagt proposition om delning af Civildepartementet, så är väl detta bevis nog för att detta departement är betungadt af för många göromål. Eller vill talaren att vi här skola höra några särskilda klagovisor? Sådant brukas icke mellan regeringen och representationen, utan om behof förefinnes, så aflåter Kongl. Maj:t proposition till Riksdagen om dess afhjelpande. För min del skulle jag likväl, om jag hade äran att vara ledamot af Konungens konselj, vara mycket tveksam att för tredje gången framkomma med ett förslag, som blifvit af tvenne föregående Riksdagar afslaget. Hvertill en skrivelse till Kongl. Maj:t skulle tjena, kan jag för min del ej begripa. Om Riksdagen fattar beslut i öfverensstämmelse med motionen, och detta fastställles af nästa Riksdag, så blir det Kongl. Maj:ts sak att, om Kongl. Maj:t gillar och anser det fördelaktigt, vidtaga på honom beroende åtgärder angående ärendenas fördelning.

Talaren frågade vidare, hvad Landtbruksakademien skulle komma att göra. Jo, det, som en vetenskaplig institution har att göra, nemligen att sysselsätta sig med vetenskapliga frågor och att ur vetenskaplig synpunkt yttra sig angående de frågor, som dit remitteras; men den har icke till uppgift att vara ett förvaltande verk. Man kan icke tänka sig någonting olämpligare, än att personer från olika håll och

med olika yrken sammankallas en gång i månaden eller möjligen något oftare för att med ens sysselsätta sig med att afgöra och besluta angående förvaltningsärenden. Det bör finnas en person, till hvilken man kan vända sig, men icke en hel korporation. Jag vill endast nämna ett exempel. För att hålla tillsyn öfver landtbruksskolorna skickar Landtbruksakademien ut en och annan af sina ledamöter. Det vore möjligt att en gång skickas en ledamot, som har den eller den uppfattningen om undervisningen, som han också meddelar till efterrättelse; men en annan gång infinner sig en ledamot med åsigter, diametralt motsatta den förres, och säger: så skall ni icke göra, utan på helt annat sätt. En månghöfdad kollegialstyrelse kan icke duga för förvaltningen. Dessa bestyr måste lemnas åt en enda person.

Jag tror således att de af den siste talaren gjorda invändningar icke skola förringa vigten af det, som jag haft äran framföra.

Herr Borg: I min egenskap af ledamot utaf Konstitutions-Utskotet ber jag att få yttra några ord i frågan.

Jag vill till en början bestrida rigtigheten af den grundsats, från hvilken motionären utgått, nemligen den ytterligare vigten för näringarnes utveckling af en särskild ministär för dem; ty näringarna utveckla sig nedifrån uppåt, men icke tvärtom, ehuru jag icke vill bestrida att äfven det ljus m. m., som kommer till dem uppifrån har sin nytta. Utvecklingen af vårt jordbruk har emellertid varit högst betydlig och tillfredsställande under de sista decennierna, trots att ingen särskild åkerbruksministär funnits.

Ehuru jag icke vill tillmäta mig de insigter, som Herr Grefve Sparre på detta område besitter, vill det dock synas mig, som om man icke har skäl att nedsätta eller tänka för lågt om jordbruksnäringsens nuvarande tillstånd i vårt land. Fastän den icke haft förmånen af att få utveckla sig under en särskild ministärs skuggrika hägn, har den dock lyckligen utvecklats genom sin egen inneboende kraft; den har, såsom Herr Grefve Sparre yttrade, skjutit många, vackra och starka rotskott. Vi hafva bland annat icke blott en landtbruksakademi, landtbruksskolor och mejeriskolor, utan äfven tidskrifter m. m. i hithörande ämnen. Allt detta har verkat välgörande, och jordbruksnäringsen befinner sig nu, enligt min uppfattning, i en högst glädjande utveckling. Detta hindrar naturligtvis icke att den skulle kunna utveckla sig ännu mera, om än större omsorg egnas den. Man kan dock ifrågasätta i fall en ministär för åkerbruk och näringar skulle anses ändamålsenlig, huruvida närvarande ögonblick är särdeles lämpligt för utförande af en så genomgripande reform; jag säger genomgripande, emedan den komme att beröra många departement, som nu hafva jordbruk, skogsskötsel, allmänna arbeten m. m. under sin vård, hvilka ärenden skulle öfverflyttas till det nya departementet. I det utvecklade tillstånd, hvori denna fråga ännu befinner sig, torde det icke vara möjligt att lösa henne. Frågan om Kommerskollegium t. ex. har ännu icke blifvit löst, oaktadt den sedan så många år stått på dagordningen. Ingen vet, till hvilka embetsverk de under nämnda

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Kollegium hörande ärenden komma att, i händelse af dess indragning, förläggas eller huru det i allmänhet kommer att gestalta sig på det området. Under sådana förhållanden anser jag klokheten bjuda att låta med saken anstå, till dess frågan om Kommerskollegium funnit sin lösning, då ju möjligen behovet af en särskild jordbruksminister skall göra sig mer kämbart än hittills.

Grefve Sparre anställde en jämförelse mellan vårt land och flera stora stater, företrädesvis Preussen och Amerika. Jag tror likväl att vi i vår utveckling icke företrädesvis böra taga till mönster dessa länder, alldenstund de i många hänseenden äro olika med vårt land och dess egendomliga förhållanden. Jag föreställer mig för öfrigt, att när vi en gång skola ordna vår administration, hvilket naturligtvis måste antagas komma att ske på ett ändamålsenligare sätt än för närvarande, man inom densamma äfven skall finna något lämpligt sätt för öfvervakandet af vårt jordbruk och våra öfriga näringar samt att dessa då skola kunna blifva väl representerade, äfven om icke något särskildt departement för dem inrättas. Men tills vidare torde frågan böra hvila, och minst i närvarande ögonblick bör en så omfattande reform som denna genomföras. Visserligen hafva flere föregående ministärer yttrat sig för en dylik reform, men man vet icke hvad den nuvarande ministären tänker i saken. Man må dock hoppas och tro, att, om den finner behovet af reformen högst trängande för landet, den icke skall underlåta att i sinom tid framlägga ett tillfredsställande förslag och icke öfverlemna detta åt en enskild riksdagsman eller åt Konstitutions-Utskottet, hos hvilka i allmänhet måste saknas de många förutsättningar, som erfordras för att en organisationsfråga, sådan som denna, skall få sin önskvärda lösning.

På dessa grunder, hvartill många flera skulle kunna läggas, ber jag för min del få yrka bifall till Utskottets framställning.

Herr Sjöberg: Äfven om diskussionen i denna fråga icke hade blifvit så långsträckt, för att begagna detta uttryck, skulle jag hafva tvekat att besvara Kammaren med många ord i ämnet. Då jag emellertid har den äran att tillhöra Konstitutions-Utskottet, torde deri ligga något berättigande för mig att bemöta ett och annat af hvad motionären under öfverläggningen yttrat.

Det vill synas mig, som om redan den omständigheten, att båda Kamrarna godkände det utlåtande, som af Konstitutions-Utskottet vid sist förflutna riksdagen afgafs i enahanda ämne som det nu förevarande, borde innebära tillräcklig anledning för nuvarande Konstitutions-Utskott att vidhålla samma mening, som den, hvilken Utskottet förut uttalat och hvilken, som sagdt, blifvit godkänd af båda Kamrarna.

Jag kan icke, och jag skulle icke heller, om jag förmådde det, vilja följa motionären i hela vidden af hans framställning. Jag är icke heller försedd med några böcker eller skrifter, hvarutur några utdrag skulle kunna uppläsas, ehuru också jag möjligen skulle kunnat medhafva sådana, men af ett innehåll, som går i en annan riktning än de af motionären åberopade. Jag håller mig sålunda helt enkelt till den fråga, som föreligger, nemligen motionärens förslag om ändring

af eller tillägg till § 6 i Regeringsformen och icke något annat. Motionären uppgifver med mycket stark betoning, att Kongl. Maj:t vid tvenne föregående tillfällen framställt förslag i enahanda syfte som det, hvori hans motion går. Detta är likväl icke förhållandet. Vid 1857 års riksdag framlade Kongl. Maj:t proposition om inrättande af ett departement för allmänna arbeten och kommunikationsanstalter i riket; och den propositionen kan väl således icke anses hafva omfattat ärenden rörande jordbruket. Vid 1868 års Riksdag föreslog Kongl. Maj:t visserligen inrättande af ett departement för näringar och allmänna arbeten; men Herrarne torde erinra sig att i samband dermed stod ett annat, ganska viktigt och genomgripande förslag, att nemligen åt departementschefen skulle uppdragas myndighet att afgöra vissa, till Kongl. Maj:t inkommande ärenden, hvarförutan någon lättnad i de bestyr, af hvilka några departementschefer vore betungade, ansågs icke kunna vinnas. Nu kan icke förnekas, att en och annan af departementscheferna är i hög grad öfverhopad med arbete. Jag föreställer mig dock, att detta omdöme kanske i någon mån mindre gäller chefen för Civildepartementet än t. ex. chefen för Ecklesiastikdepartementet. Utskottet har äfven vid alla de tillfällen, då en fråga sådan som denna förevarit, framhållit ett sätt att afhjelpa de antydda svårigheterna, eller att en lämpligare fördelning af göromålen mellan de särskilda departementen skulle kunna ega rum, och att man derigenom hufvudsakligen kunde vinna det mål, som åsyftades, en åsigt som också jag för min del biträdt. Jag föreställer mig t. ex., att Justitiedepartementet kunde öfvertaga en del ärenden, som nu tillhöra Civildepartementet. Den ärade motionären framhöll som ett af Civildepartementets tyngsta åligganden att granska och pröfva besvär öfver landshöfdingarnes embetsåtgärder. Jag beklagar, om dessa embetsåtgärder äro af den beskaffenhet, att granskningen och pröfningen af dessa bör vara ett så betungande åliggande för chefen för Civildepartementet; men är det så, finnes anledning att befria honom derifrån, så att han mera kan egna sig åt omsorgen af andra ärenden. Det synes mig således icke olämpligt, att chefen för Justitiedepartementet öfvertog de ärenden, som röra till ex. kommunal- och polisförvaltningen. En hel mängd af dessa ärenden, hvilka nu handläggas af Civildepartementet, torde med icke mindre sakkännedom kunna af Justitiedepartementet behandlas, synnerligast som detta departement i jembörelse med några andra måste vara temligen lätt skött. Emellertid, huru jag än betraktar dessa förhållanden, är det otvivelaktigt, att en framställning i ämnet bör, efter en fullständigare utredning än den, som är att hemta i motionen, framkomma från Kongl. Maj:t. Om jag icke minnes orätt, erkände äfven motionären vid förra riksdagen att så borde tillgå; men, detta oaktadt, har han nu förnyat sin motion, ehuru han med sitt klara hufvud bort inse, att ganska ringa utsigt kunde förefinnas, att en sådan motion skulle af Utskottet understödjas eller af Kamrarne bifallas.

Om vi emellertid vore ense, motionären och jag, att en lämpligare fördelning af göromålen departementen emellan låter tänka sig, skulle man sålunda kunna befria Civildepartementet, bland annat, från de

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

göromål, som nyss blifvit af mig exempelvis antydd. Om man då vidare, i stället för att kalla detta departement för Civildepartementet, benämnde det t. ex. departementet för åkerbruk, handel och näringar, skulle icke möjligtvis då just det syftemål, som motionären framhållit såsom ytterst viktigt, kunna ernås? Det vore då en namnförändring; och om det icke behöfdes annat än att få ett departement, som hade sig påtryckt den yttre pregeln af att behandla ärenden, angående jordbruksnäringen jemte handel och andra näringar, så vore ju ändamålet vunnet. Ty jag föreställer mig, att det icke kan vara den ärade motionärens mening, att departementschefen skulle meddela Sveriges landtbrukare undervisning i landbrukets teoretiska eller praktiska discipliner, — jag föreställer mig vidare, att detta departement, likasom hvarje annat för sitt område, måste inskränka sina åtgärder till vidtagande af sådana yttre anordningar, hvarigenom alla hinder för en sund utveckling af jordbruket må kunna öfvervinnas — ty äfven om man skulle kunna uppleta en man med så eminent förmåga, att han icke allenast hade insigt i de administrativa delarne af hvad det ifrågasatta departementet hade att sköta, utan äfven kunde undervisa i konsten att dika eller plöja, kan jag icke inse, att vinsten deraf vore särdeles stor. För öfrigt kan jag väl antaga möjligheten af att dessa egenskaper kunna finnas förenade hos en viss person eller för en viss tid, men icke att en hel serie af utmärkta personer kunna besitta denna förmåga att på en gång vara administratörer och undervisare i stort för Sveriges landtbrukare. Dessutom kan jag icke undertrycka en anmärkning, jag haft anledning att göra, såväl under denna diskussion som vid flere föregående tillfällen, då man talat om det svenska jordbruket och om vilkoren för dess fortkomst, den anmärkningen nemligen att man under en tidrymd af — jag tror mig icke säga för mycket — åtminstone 30 år litet emellan hört talas om de oerhörda framsteg, det svenska jordbruket gjort och om den ytterligare utveckling, hvaraf det genom sig sjelft vore mäktigt. Att så äfven är fallet synes mig böra erkännas af en hvar, som tagit reda på och hyser förtroende för de uppgifter, som förekommit dels i tal vid landtbruksmöten, dels i rodögörelserna för dessa landtbruksmöten förhandlingar. Men, detta oaktadt, skulle man nu af motionärens anförande i dag kunna hafva anledning att befara, att ett alldeles motsatt förhållande egde rum, och att det svenska jordbruket vore stadt i verklig vanmakt. Huru skall man nu kunna förlika dessa motsägelser? Möjligen kunna vi redan nu motse något bättre, då Sverige för närvarande i civilministern, som i sjelfva verket är en jordbruksminister, har en man, som varit eller möjligen ännu är jordbrukare; och redan derigenom torde en väsentlig del af motionärens syfte, såsom man plägar uttrycka sig, vara uppnådt. Men huru som helst härmed må förhålla sig, så kan det väl icke tillhöra Riksdagen att påtruga Kongl. Maj:t något nytt departement, utan det är väl regeringen, som i detta afseende bör sjelf tillkännagifva behofvet deraf, och som otvifvelaktigt, derest göromålen inom vissa departement befinnas vara sådana, att en ytterligare tillökning i departementens antal kan vara nödvändig, väl icke heller lär underlåta att derom göra en

sådan framställning, om ock under andra förhållanden Kongl. Maj:ts tillförene afgifna förslag i denna syftning icke blifvit af representatio-
nen godkända.

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Det antal departement, som nu finnes i Sverige, eller sju, är äfven i andra länder det vanliga. I Preussen har man visserligen nio — jag framhåller det, eftersom den ärade motionären talat så mycket om Preussen och dess jordbruksdepartement — men man måste likväl besinna, att förvaltningen der är departemental och att centrala embetsverk, på hvilka den väsentligaste delen af den svenska förvaltningen är lagd, icke finnas i Preussen; och då härtill kommer, att Preussen har en mångdubbelt större befolkning än Sverige, är det lätt insedt, hvarför regeringsdepartementens antal i Preussen är större än i Sverige.

Då man således hufvudsakligen betraktat frågans formella sida, och då Konstitutions-Utskottet icke förnekat hvarken nu eller tillförene, att en tillökning af departementenas antal möjligen kan vara af nöden, så skulle jag föreställa mig, att det icke för närvarande åtminstone kan lända till något att, i enlighet med motionärens yrkande, återförvisa ärendet till förnyad behandling af Utskottet. Jag förut-sätter nemligen, att, trots ett sådant återförvisande, Utskottet svärli- gen skulle kunna i denna sak komma till annat slut än det, som nu föreligger till Riksdagens pröfning; och det är med afseende härå jag vågar anhålla om Kammarens bifall till Utskottets hemställan.

Herr Sam. Johnson: I likhet med Herr Danielsson ber jag få nämna, att inom Konstitutions-Utskottet icke gjorde sig gällande någon den ringaste ovilja mot motionärens förslag, utan att man erkände motionärens goda syfte, ehuru man ansåg omöjligt att göra en sådan fördelning af ärendena mellan departementena, som erfordrades, utan en föregående närmare utredning från Kongl. Maj:t. Ett annat skäl, som af denne talare icke nämndes, men som finnes vidrördt i Utskottets motivering, var det att man tänkt sig, att i en framtid Landt- och Sjöförvarsdepartementena skulle kunna sammanslås, och att man derigenom skulle kunna använda det departement, som sålunda blefve ledigt, till jordbruksdepartement. Om jag icke missminner mig, var det år 1874 som ett sådant förslag framlades inom Riksdagen, och en aktad ledamot af denna Kammare, som tillika var medlem af Konun- gens råd, yttrade då, att han icke ansåg omöjligt att de båda försvars- departementena skulle kunna sammanslås, ehuru icke för tillfället, då närmare utredning påginge om en ny arméorganisation. Arbetena härmed hafva nu under en lång följd af år fortgått och synas nu närma sig sin lösning, sedan särskilda komitéer blifvit tillsatta för ut- arbetande af förslag i ämnet. Åtminstone synes man nu kunna hafva förhoppning om, att dessa frågor i snaraste framtid skola vinna sin lösning. Under sådana förhållanden skulle man erhålla ett departe- ment ledigt för att använda för det ändamål motionären åsyftat.

Motionären har här framställt många fördelar, som af ett nytt jordbruksdepartement skulle erhållas; och jag kan i flere af dessa hänseenden icke annat än gilla hvad han derom yttrat. Men då han

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

tog Amerika till exempel och yttrade, att jorden der är så fruktbringande, att man icke kunde finna användning för spillningen från stallarne, utan brände upp den, vill jag endast säga, att kunde en jordbruksminister här åstadkomma samma fruktbarhet, skulle jag visserligen icke draga i ringaste betänkande att i denna stund biträda motionärens förslag, men jag fruktar, att den ädle grefven icke skall lyckas i detta. Eljest är jag nog öfvertygad om, att man skölle för sådant fall finna någon utväg att kunna uppfylla motionärens önskan. Men då jag härom såsom nämndt är, hyser mina tvifvelsmål, anhåller jag nu om bifall till Utskottets afstyrkande förslag.

Grefve Sparre: Jag har ingenting att invända mot, att man vederlägger mina skäl och att man anför motskäl, ty sådant tillhör ju hvarje diskussion, men att man först tillskrifver mig yttranden, som äro orimliga, ja rigtiga galenskaper, och sedan upptager dem till vederläggning, deremot har jag litet att invända.

Den ärade talaren på stockholmsbänken har frågat mig, hvad jag vill att en åkerbruksminister skall göra, om han skall lära oss att dika och plöja. Jag ber att i min ordning få fråga den ärade talaren: har jag i min motion vid denna eller föregående riksdag antydt med ett enda ord något sådant? Har jag icke i stället uppgifvit i 15—20 särskilda punkter de ärenden, detta departement skulle få att handlägga, och bland dem i första rummet ärenden rörande landbruksläroverken? Det är genom dessas utveckling, som jordbruket skall vinna utveckling, och just därför har jag ansett lämpligt, att en man hade tillsyn öfver dessa institutioner. Men ingalunda har jag talat om, att en jordbruksminister skulle lära folket att dika eller plöja. Det är icke sålunda man diskuterar ärligt.

Lika litet har jag sagt, såsom den siste talaren påstod, att en åkerbruksminister skulle kunna göra jorden här lika god som den i Amerika. Men jag har sagt, att då andra länder arbeta under jemförelsevis gynsamma förhållanden, att man får jorden så godt som för ingenting, och att jorden bär utan gödning, detta bör visa oss, att vi på allt sätt måste anstränga oss för att kunna uthärda täflan med andra länder, hvilka i afseende på klimatiska och äfven åtskilliga andra förhållanden äro så gynnade framför oss, som hafva en gammal, utsugen jord att odla. Är detta detsamma som att säga att vi skola hafva ett åkerbruksdepartement för att lära oss dika och plöja?

Slutligen har den ärade talaren på stockholmsbänken sagt, att jag skulle hafva yttrat att jordbruket i Sverige ännu låge i vanmakt, och att han deremot hört att det skulle vara stadt i utveckling. Jag har tvärtom sagt att vårt jordbruk har utvecklats sig under den sista tiden, men att denna utveckling liksom utvecklingen af våra öfriga näringar gått så långsamt, att vi i jemförelse med andra länder ännu intaga en jemförelsevis låg ståndpunkt. Har jag därför sagt att jordbruket ligger i vanmakt?

Samme ärade talare yttrade vidare, att saken kunde hjälpas genom att påtrycka civilministern ett annat namn. Det är icke mitt

sätt att hjälpa en sak. Jag frågar efter sak och icke efter namn. Om jag kunde hjälpa saken genom att döpa om en minister, så vore det visserligen en smal sak; men just därför att denne minister redan har så mycket att göra, tror jag att han icke skulle kunna härda ut med att tillika sköta jordbrukets angelägenheter på det sätt som erfordras. Jag har ansett, att en ny plats i konungens råd, att ett nytt departement äro nödvändiga för ändamålet.

Då den ärade talaren sjelf många gånger torde hafva läst igenom statsrådsprotokollen, så borde han också funnit, hvilken mångfald af göromål som åligger Civildepartementet. Detta departement har att handlägga ärenden från tjugufyra särskilda landshöfdingeambeten jemte öfverståhållarembetet, således frågor rörande polis- och civilförvaltningen samt dessutom de många andra olikartade ärenden, som gå genom Konungens Befallningshafvande. Redan i Upsala sade mig min lärare i den administrativa rätten, att landshöfdingeambetet har att göra med allt inom statsförvaltningen, utom hvad som hör till justitieväsendet. Civilministern har således tillräckligt att göra, utan att äfven hafva jordbrukets angelägenheter sig anförtrodda.

Hvad beträffar talarens yttrande att man skulle öfverlemna hela den civila förvaltningen åt Justitiedepartementet, så får jag säga, att detta vore ett experiment, som ingen stat i världen skulle våga sig på. Justitieministern har i allmänhet och isynnerhet under den ombildning, som den svenska lagstiftningen för närvarande undergår, så många svåra och olikartade ärenden att handlägga, att ingen, som känner denna del af förvaltningen, skulle vilja lägga äfven den civila förvaltningen på hans skuldror.

Jag trodde — och det har jag sagt en gång förut — att, då Kongl. Maj:t framlagt proposition om inrättande af ett nytt departement för åkerbruk och näringar, såsom den ärade talaren sjelf nämnde, Kongl. Maj:ts åsigt i frågan skulle vara tillräckligt känd. Och då Konstitutions-Utskottet tre eller fyra gånger förut tillstyrkt såväl Kongl. Maj:ts proposition som enskild motionärs förslag i detta ämne, förvånar det mig något, att man nu icke vill lyssna till det af mig väckta förslaget, eftersom förhållandena nu icke torde vara sådana, att den föreslagna åtgärden är mindre behöflig än vid de föregående tillfällen, då Konstitutions-Utskottet tillstyrkt den.

Jag skall icke längre taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk, utan vill endast tillkännagifva, att jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Jöns Rundbäck: Den ärade motionären yttrade, att en diskussion alltid bör föras med skäl och motskäl. Detta är aldeles riktigt; men då böra dessa skäl och motskäl också höra till saken. Jag vågar dock påstå, att den ärade motionären sjelf icke följt denna regel, ty han har under diskussionen verkligen anfört sådana skäl, som alls icke höra till saken.

Hvad beträffar Konstitutions-Utskottets behandling af föreliggande fråga, så vill jag hemställa till en och hvar inom denna Kammare, huruvida det var möjligt för Utskottet att i år bifalla ett förslag, som i fjor icke blott afstyrktes af Konstitutions-Utskottet, utan äfven

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Om ändring af båda Kamrarne afslogs. Jag för min del anser det vara något i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

vågadt och till och med öfverflödigt, att, då man vid en riksdag väckt förslag om en ändring i grundlagen, men icke härför lyckats vinna någondera Kammarens bifall, man det oaktadt vid följande riksdag återkommer med ett nytt förslag i samma syfte. Det hade då varit bättre att vänta, tills denna valperiod gått till ända, då nya val skola anställas och andra åsichter kanhända komma att göra sig gällande, isynnerhet i frågor af den beskaffenhet som denna.

Man må hysa huru stor välvilja som helst mot motionärens förslag, så tror jag icke att man bör gå in på det, sådant det nu föreligger. Och det mål, som Herr Grefve Sparre söker uppnå — och deri instämmer jag helt och hållet med den ärade talaren på stockholmsbänken — kan icke det i en ganska betydlig mån vinnas på annat sätt? Står det icke i Kongl. Maj:ts skön att fördela arbetena mellan departementen så, som lämpligt finnes vara? Och Kongl. Maj:t lärer icke underlåta att göra detta, så att arbetena blifva åtminstone någorlunda jemnt fördelade, och dervid intet underlåta för arbetenas behöriga gång. Nu känner enhvar till, att Justitiedepartementet icke just är öfverhopadt med göromål. Ingenting skulle väl då vara närmare till hands, efter hvad det vill synas — men det blir i alla händelser Kongl. Maj:ts och vederbörandes sak — att till nämnda departement öfverflytta en del af de ärenden, som nu handläggas af Civildepartementet, enligt 1840 års stadga angående fördelningen af ärendena mellan statsdepartementen. Skulle icke till Justitiedepartementet till exempel kunna öfverföras alla de många ärenden, som nu tillhöra Civildepartementet och angå den kommunala förvaltningen och ekonomiska ordningsmål? Och den stora massa frågor, som tillkommit, sedan det nya kommunala styrelsesättet och fattigvårdsväsendet blifvit ordnad, och hvilka frågor för närvarande tillhöra Civildepartementet och utgöra en betydlig del af dess arbeten — skulle icke dessa ärenden, som ju angå lagar och författningar, hvilka ligga nära den allmänna lagen och andra frågor, som behandlas af Justitiedepartementet, mycket väl kunna öfverflyttas ifrån Civil- och till Justitiedepartementet? Äfven försäkrings-, dykeri- och bergningsärenden handläggas för närvarande af Civildepartementet, men borde derifrån kunna skiljas. Slutligen kan ju icke bestridas, och till och med från regeringen sjelf har framställning derom gjorts, att Landt- och Sjöförsvarsdepartementena borde kunna sammanslås till ett departement, enär det senare sannolikt icke har särdeles mycket att göra. Således torde man härigenom kunna bereda en annan utväg för ärendenas handläggning i stället för att åvägbringa ett nytt departement. Härvidlag synas mig rätteligen dykeri- och bergningsärenden, som äro närbeslägtade med de ämnen, som nu af Sjöförsvarsdepartementet handläggas, kunna dit öfverföras. Och enahanda är förhållandet med frågor om lots- och båkanstalter samt om anstalter till förekommande af smittosamma sjukdomars införande i riket. Vidare åligger det chefen för Sjöförsvarsdepartementet att i samråd med chefen för Civildepartementet bereda frågor om lots- och båkanstalter. Huru mycket Civildepartementet deltagit i sådana frågor beredande,

känner jag icke till; men nog synas mig sådana ärenden mycket väl kunna handhafvas ensamt af chefen för Sjöförsvarsdepartementet. I samråd med chefen för Civildepartementet beredas jemväl sådana frågor, som angå tullbevillningen och postväsendet. Såsom vi känna till, höra eljest tull- och postärenden under Finansdepartementet och kunna således gerna i sin helhet inregistreras under sistnämnda departement, hvarigenom alltså civilministerns arbete komme att underlättas. Frågor om ändring i lagstiftningen angående villkoren för tillverkning och försäljning af bränvin beredas äfven i samråd med Civildepartementet, men ärenden angående beskattningen å bränvin tillhöra Finansdepartementet. Äfven dessa frågor borde mycket väl kunna i sin helhet öfverflyttas från Civil- och till Finansdepartementet. Genom dessa förändrade anordningar, som jag anser vore både nyttiga och möjliga att vidtaga och som det ju står Kongl. Maj:t och vederbörande myndigheter fritt att genomföra, skulle göromålen komma att betydligt minskas för Civildepartementet, hvarigenom åter det af Herr Grefve Sparre åsyftade målet skulle kunna vinnas utan den af honom föreslagna apparat.

Hvad nu åter beträffar det föreslagna nya departementet och det kraftiga inflytande, dess chef skulle komma att utöfva på handel, näringar och jordbruk m. m., så får jag säga, att jag hört af mycket tänkande män och personer, som varmt ifrå för näringarnes fromma, att de hellre arbeta på egen hand och med de resurser och upplysningar, som för närvarande stå dem till buds, än de skulle vilja ställa sig under förmyndare i detta afseende. Ty skulle det blifva så, att den enskilde näringsidkaren skulle behöfva gå in till Kongl. Maj:t eller vederbörande statsråd, för att få veta, hvad han hade att iakttaga i den eller den frågan angående jordbruk och så vidare, då tror jag, att man snart åter skulle vilja hafva bort ett sådant statsråd.

Då jag sålunda håller före, att Utskottet haft goda skäl för sitt afstyrkande, får jag på de af mig nu andragna och af öfrige talare i detta hänseende framhållna skäl yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Sjöberg: Jag bör icke vara så alldeles missbelåten med att jag, genom hvad jag för en stund sedan yttrade, föranledde den ärade motionären att ånyo uppträda, då han i sitt senaste anförande hade den förtjensten att hålla sig till *sak* och derigenom precisera sin egen mening i det ämne, som nu utgör föremål för Kammarrens öfverläggning.

Den ärade talaren har behagat — något litet i strid mot sin vanliga känsla för sanning och med det verkliga förhållandet öfverensstämmande uppgifter, — påstå, att jag skulle debiterat honom för sådana uttryck som till exempel det, att den ifrågasatte åkerbruksministern skulle lära Sveriges jordbrukare att dika och plöja. Detta har jag visst icke sagt, utan jag sade, att det förmodligen *icke* vore motionärens mening, att den der åkerbruksministern skulle meddela undervisning i landbrukets teoretiska eller praktiska discipliner, och i sammanhang dermed yttrade jag något tvifvel om möjligheten af att

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

finna en person, som, med insigt i administrationen, äfven kunde undervisa i dikning eller plöjning. Jag förmådde dessutom af den ärade talarens första, särdeles detaljrika anförande icke så noga fatta, hvaråt han understundom syftade, enär hans tal innehöll, såsom Herrarne torde medgifva, temligen mycket, som man, utan att vara allt för sträng i sina anmärkningar, kan säga icke hörde till saken. Det var därför jag trodde mig kunna hafva anledning till ett sådant uttryck, som det nyss omnämnda, isynnerhet som den ärade talaren tycktes vilja framhålla nödvändigheten af att den föreslagne åkerbruksministern vore väl hemmastadd i åkerbrukets teknik, om jag så får säga.

Slutligen yttrade samme talare, att jag skulle hafva sagt, att den civila förvaltningen borde kunna öfverflyttas från Civil- till Justitiedepartementet. Något så orimligt kunde jag visserligen icke yttra, och jag yttrade det icke heller, utan jag sade, att *en del* af de civildepartementet tillhörande förvaltningsärenden skulle kunna öfverflyttas på sådant sätt, och jag omnämnde särskildt kommunala och polismål, hvilkas handläggande efter min uppfattning kan med fog inrymmas bland Justitiedepartementets åligganden. Jag vidhåller fortfarande den åsigt, att detta departement är jmförelsevis mycket litet besväradt, så länge länge vi hafva den så kallade Nya lagberedningen, på hvars skuldror det väsentligaste arbetet med de stora lagfrågornas behandling otvifvelaktigt hvilat.

Med några ytterligare anmärkningar vid motionärens senaste yttrande skall jag icke besvara Kammaren.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag skulle icke hafva förlängt den redan förut tillräckligt långa diskussionen, om man icke här delvis bestridt nödvändigheten af ett särskildt departement för landtbruk, handel och industri, och delvis tagit sig friheten att gyckla med denna sak, som jag för min del anser vara alltför allvarsam för att gyckla med. Det är deremot jag för min del vill inlägga en gensaga. Jag vill erinra Herrarne om att det är landtbruket, handeln och industrien, som föda vårt land och folk, och jag tror det ganska väl läte försvara sig, om man i grundlagen satte in den bestämmelsen, att ärenden rörande dem skola inom regeringen hafva en särskild, sakkunnig målsman. Jag skulle kunna anföra många exempel på att just sådana ärenden icke blifvit behandlade på ett fullt tillfredsställande sätt, just i följd af bristande sakkunskap hos vederbörande, men jag vill icke upptaga Kammarens tid med anförande af sådana exempel. Min afsigt har endast varit att inlägga en protest mot en del af hvad som här yttrats i fråga om nu förevarande ärende.

Skulle genom det föreslagna nya departementet dithörande angelägenheter emellertid komma att upphjelpas på det sätt den ärade motionären i vissa fall vill, då får jag för min del betacka mig för en sådan reform.

Slutligen ber jag få uttala min tacksamhet mot Herr Casparsson, som lofvat biträda den nuvarande ministären vid genomförande af landtmannapartiets program.

Hvad sjelfva saken beträffar, kan jag, då jag för min del vill hafva frågan löst på ett annat sätt än motionären föreslagit, icke annat än, i det skick frågan för närvarande ställer sig, bifalla Konstitutions-Utskottets förslag.

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 6, i anledning af väckt förslag angående underdånig framställning hos Kongl. Maj:t om utarbetande och framläggande för nästa Riksdag af förslag till tullförening mellan Sverige och Norge.

*Om tull-
förening mel-
lan Sverige
och Norge.*

Ledamoten af Andra Kammaren Grefve *C. M. Björnstjerna* hade i sin motion, N:o 88, föreslagit:

“att Riksdagen underdånigst anhåller det täcktes Kongl. Maj:t utarbete och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till svensk-norsk tullförening byggd på hufvudsakligen följande grunder:

- 1:o) Gemensam tulltaxa för båda länder.
- 2:o) Tulluppbörden verkställes af hvardera landet för sig.
- 3:o) Fördelningen af tullens nettobehållning de båda länderna emellan sker i förhållande till båda ländernas yttinnehåll eller så att Sverige erhåller $\frac{4}{7}$, Norge $\frac{3}{7}$.
- 4:o) Alla tullar de båda länderna emellan upphöra.
- 5:o) Produkter och varor, kommande från eller tullbehandlade i det era landet, äro i det andra tullfria.
- 6:o) Bestämd tid, efter hvilken tullföreningen kan af det ena eller det andra landet uppsägas“.

Beträffande denna motion hade Utskottet hemställt,
att densamma måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Ordet begärdes af

Grefve Björnstjerna, som yttrade: Ehuru jag icke hyser och knappast hyst någon förhoppning om att det af mig framlagda förslaget skall vinna Riksdagens bifall, vågar jag dock tro, att motionen förtjenat att behandlas af Bevillnings-Utskottet på ett annat sätt än som nu skett. Visserligen är det för mig en glädje att se, att Utskottet icke anfört sådana skäl, som under diskussionen om denna fråga vid förra riksdagen framhölls, eller att, emedan frågan väckts från svensk sida, det vore alldeles gifvet att hon skulle komma att afslås från Norges sida. Jag har nemligen allt för hög tanke om vårt brödrfolk, för att tro att det skulle säga nej till en framställning, endast därför att den kommit från Sverige. Men ehuru något sådant skäl nu icke upptagits af Utskottet, förefaller mig dock Utskottets förklaring vara väl mycket vågad, då det säger att allt är

*Om tull-
förening mel-
lan Sverige
och Norge.*
(Forts.)

förträffligt, som det nu är, att mellanrikslagen uppfyller all rättfärdighet och att någon förändring således icke behöfves.

Jag vågar tryggt hänskjuta den saken till representanterna för gränsprovinserna och fråga dem, om det är Bevillnings-Utskottet eller motionären som i denna del har rätt. Måne det icke är hinder för samfärdseln de båda rikena emellan, att tullpligtiga varor, innan de skickas öfver gränsen, skola dels uppgifvas hos tullkammaren, dels besigtigas, dels erhålla särskild förpassning, dels ock i vissa fall påfordra borgen för tullens erläggande? Måne icke samfärdseln äfven hindras derigenom att resandes effekter skola vid gränsen vara underkastade visitation, såsom om man komme till ett helt och hållet främmande land? Måne väl icke mellanrikslagen, genom dessa bestämmelser, vid resor öfver gränsen förorsakar ganska många obehag och chikaner, samt derigenom åstadkommer afvoga känslor mellan gränsboerna. Jag skulle i afseende härå kunna anföra tilldragelser, hvars betydelse jag tror att icke ens sjelfva Tullstyrelsen skulle kunna förneka, men hvarom Bevillnings-Utskottet tyckes vara fullkomligt okunnigt. Det kan väl icke anses vara väl bestäldt, att efter 67 års förening tullförhållandena mellan Sverige och Norge stå på en sådan punkt, att längs efter gränsen emellan de båda brödrafolken är uppdragen en hel kordong af tullstationer och tulltjenstemän, under det att länder, som icke äro på något sätt eljest med hvarandra förenade, lyckats sinsemellan afsluta tullföreningar. Jag skulle funnit det ganska naturligt, om *Tullstyrelsen* inkommit med ett sådant betänkande som det här föreliggande, och yttrat, att styrelsen *för sina tjänstemäns skull* icke ville indraga tullstationerna och att styrelsen derför tyckte om den nuvarande så att säga kinesiska tillställningen. Men att Bevillnings-Utskottet skulle finna förhållandena, sådana de nu äro, lämpliga, det hade jag icke väntat mig!

Bevillnings-Utskottet anför såsom hufvudsakligt skäl för afstyrkande af min motion, att Utskottet anser min hemställan om fördelningen af tullinkomsterna de båda rikena emellan icke vara riktig eller, såsom Utskottet uttrycker sig, icke stå i något kausalsammanhang med tullinkomsternas storlek. Jag har, såsom Herrarne torde påminna sig, föreslagit, att denna fördelning skulle ske efter de båda ländernas yttnehall, till följd hvaraf Sverige skulle uppbära $\frac{4}{7}$ och Norge $\frac{3}{7}$ af den gemensamma tullintraden. Utskottet säger, att, om en sådan fördelning skulle ega rum, skulle Sverige, som nu i tullinkomster uppbär 24,274,000 kronor, under det Norge i tull för inkommande varor uppbär endast 15,300,000 kronor, förlora omkring $1\frac{1}{2}$ million i tullinkomster. Men Utskottet borde tydligare än som skett hafva påpekat, att i denna beräkning, den inkomst, som Norge uppbär i tull för *utgående* varor, icke medräknats. Hade så skett, tror jag att Utskottets beräkning skulle utfallit helt annorlunda. Att äfven inkomsten af tullen å *utgående* varor måste vid den första uppgörelsen länderna emellan medtagas i beräkningen, anser jag vara alldeles solklart! Likaså anser jag det vara i sin ordning, att, i händelse inkomsterna af tull för *utgående* varor skulle försvinna, norr-männen skaffade sig motsvarande inkomster genom att förhöja sina

öfrige tullsatser till likhet med Sveriges. Vidtoges en sådan åtgärd, torde min beräkning visa sig vara ganska riktig.

För öfrigt kan jag för min del icke uttänka någon annan beräkningsgrund för tullinkomsternas fördelning. Hade Utskottet förmått uppgöra någon bättre beräkningsgrund, borde Utskottet hafva framlagt den; och jag skulle då varit den förste att dertill ansluta mig.

Mig synes frågan äfven ur annan synpunkt vara så vigtig, att hvarje fosterlandsvän bör, såvidt på honom beror, drifva den framåt. Det är nemligen onekligen så, att den demagogiska rörelse, som för närvarande pågår i Norge, är till sin grund och sitt väsen unionsfiendtlig; den kan för framtiden medföra verklig fara för unionen. Jag för min del tror denna union vara för båda rikena en verklig lifsfråga och anser, att allt bör göras för de begge brödrafolkens sammanslutning, så att de må inse att de hafva gemensamma intressen och känna sig, om ock icke i det inre politiska lifvet, så åtminstone med afseende på yttre förhållanden såsom ett enda folk. Ett första steg i sådan riktning vore åstadkommandet af en tullförening emellan de båda länderna. Bevillnings-Utskottet tyckes emellertid vilja tillstyrka Riksdagen att lägga händerna i kors och att liksom turkarne lita på kismet! Jag tror detta vara ett farligt sätt att gå till väga och hoppas, att mina farhågor för följderna deraf icke i uppvaknandets ögonblick må besannas.

På dessa af mig nu anförda skäl vågar jag påyrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Fossar: Det finnes ett ord, som heter amalgamation och som utgör en verklig fasa och förskräckelse för hvarje norrman. Hvarje steg, som från svensk sida tages, i syfte af en närmare sammanslutning emellan de båda rikena, betraktas af norrmännen med oro och farhåga för att amalgamationsplaner äro å bane. Att ett, i många afseenden så genomgripande och på de båda rikenas beskattningsförhållanden inverkan förlag som det af den ärade motionären väckt, skulle af våra norska bröder betraktas och bedömas ur den synpunkt, jag här antydt, torde knappast lida något tvifvel; och om så blefve förhållandet, då skulle för visso ej det mål, motionären åsyftar, vinnas, men säkerligen ytterligare aflägsnas. Vi böra först låta de jernvägsförbindelser, hvilka under senare åren kommit till stånd mellan de förenade rikena, få tid på sig att utöfva sina enande *inflytelser*, att genom en liffigare samfärdslära de båda folken att bättre känna hvarandra och derigenom småningom undanrödja ömsesidiga fördomar. De flesta misshälligheter hafva i allmänhet sin rot i de tvistande parternas bristande kännedom om hvarandra och om hvarandras förhållanden och belägenhet. Så synes mig ock här vara förhållandet. Efter mitt förmenande böra vi låta denna fråga hvila och de inre föreningsbanden vinna utveckling och stadga, innan vi vidare framkomma med förslag till några yttre. Den så kallade mellanrikslagen, genom hvilken våra handels- och sjöfartsförhållanden med brödrariket blifvit ordnade, har ej äldre datum än den 29 Maj

Om tullförening mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

*Om tull-
förening mel-
lan Sverige
och Norge.
(Forts.)*

1874. Mycket är genom denna lag vunnet, så mycket som under nuvarande omständigheter torde vara möjligt ernå.

Det är således ej länge sedan de förenade rikenas regeringar togo hithörande ämnen i öfvervägande och ompröfning. Frågan om en tullförening torde därför vara för tidigt väckt, från hvilken synpunkt jag än betraktar saken. Riksdagen visade sig ock förra året hysa samma uppfattning, då Första Kammaren utan diskussion och Andra Kammaren utan votering afslogo ett i enahanda syfte väckt förslag.

Med den uppfattning, jag nu uttalat, ber jag att få yrka afslag å motionärens förslag och bifall till utskottsbetänkandet.

Herr O. Ekman: Herr Talman! Mine Herrar! Jag anser att såväl svenske som norske män böra egna den högtärade motionären all erkänsla för det vackra syftet i hans motion. På samma gång måste jag dock säga, det jag anser att för ögonblicket tiden icke är inne, ehuru jag hoppas den skall komma, då motionärens önskan kan gå i fullbordan.

För att bereda en tullförening mellan två länder fordras antingen att förhållandena i dessa länder äro sådana att föreningen ej åstadkommer stora rubbningar eller också att föreningen erbjuder sådana fördelar å ömse sidor, att båda parterna finna sig någorlunda tillfredsställda. Dessa förutsättningar finnas icke i närvarande fall; naturförhållandena och tullpolitiken i de båda länderna äro härför alltför skiljaktiga. Det skulle äfven kunna finnas ett annat motiv, nemligen ett politiskt; och jag antager att detta framför allt ledt motionären. Men äfven i det fallet fordras att rubbningarne och förändringarne ej blifva för stora, emedan i annan händelse verkningarne kunna blifva just motsatsen till hvad man önskar. Detta med afseende å frågans egentliga ställning i och för sig.

Dessutom finnas många andra skäl, hvarför jag ej för närvarande vill tillstyrka bifall till motionen. Jag vill ej gå så långt som den siste värde talaren att säga det all amalgamation skulle anses förhatlig, emedan jag anser att en sammansmältning af brödrarikena är ett önskningsmål och som sådant uppfattas å ömse sidor om Kölen. Men jag tror att för ögonblicket och med den vind, som nu blåser i Norge, lätteligen skulle kunna inträffa, att ett erbjudande, grundadt på den största välvilja från Sveriges sida, skulle mottagas med allt annat än välvilja. Jag tror också att för oss svenskar det är önskvärdt att bida och se resultatet af förhandlingarne inom norska Stortinget och hvad afseende der fästes vid ett aftals anda och ett aftals bokstaf.

Jag anser slutligen att under det den ene brodern lefver så att säga i spändt förhållande till familjefadern, men den andre med all kärlek, vördnad och förtroende ser upp till honom, det icke är lämpligt att den senare går och på visst sätt visar sig mer än vanligt vänlig mot den förre. Det skulle af denna anledning förefalla underligt, om vi svenskar nu toge initiativet till en tullförening, oafsedt ställningen i Norge för närvarande, då man till och med får förfrågningar från utlandet, om man kan hafva samma förtroende till norska statspapper nu som förr, en omständighet som bevisar att man utom-

lands ej känner den norska redbarheten och soliditeten inom landet. Många ädla män finnas ju inom sjelfva Norge, hvilka se saken på ungefär samma sätt.

För min del hyser jag stor aktning för det norska folkets egenskaper och jag tror, att vi svenskar kunna hafva mycket att lära af dem. Men det är icke så alldeles onaturligt, att i ett land, så glest befolkadt och utan de representativa garantier, som vi hafva här i Sverige, dagens vindkast lättare kunna influera än här. Jag är likväl öfvertygad, att då norska folket rätt inser faran, skall det stå upp såsom *en* man och undanrödja missförhållandena och se sakerna från en helt annan horisont än nu är fallet. Jag hoppas därför, att den dag skall komma, då vi svenskar icke allenast kunna bjuda handen i för-litande på att den icke motvilligt skall emottagas, utan att vi också få öppna vår famn för dem, som vi så gerna vilja anse vara våra kära bröder.

Jag ber att för min del få instämma i Utskottets hemställan.

Herr Hedlund: Den politiska sidan af saken har här blifvit vidrörd, särskildt af den siste ärade talaren. Jag ber att i detta afseende för min del få uttala, att, i det läge, hvori sakerna nu olyckligtvis kommit i Norge, genom å ena sidan regeringens i sanning oförklarliga tillvägagående i fråga om statsrådets rättighet att deltaga i Storthingets förhandlingar, och å andra sidan norska folkets och dess ombuds öfverdrifna ömtålighet om sin verkliga eller förmenta rätt, i detta sakernas läge, hvarunder man torde hafva nog mycket lemnat ur sigte å ena sidan »folkets väl» och å den andra det konstitutionella stats-skicket kraf, men hvarunder dock lyckligtvis det vänliga sinnelaget folken emellan och tillgifvenheten för unionen icke blifvit rubbade, vore det emellertid ej klokt att bjuda Norge på ett förslag af denna art, då det, äfven *om* det vore praktiskt riktigt och utförbart, hvilket det, i min tanke, *icke* är, skulle kunna framkalla ett meningsutbyte, som lätt kunde erhålla en obehaglig karakter.

Den siste ärade talaren yttrade några ord, som jag skulle önska att han icke hade fält, då han talade om en "demagogisk rörelse", som för närvarande skulle gå igenom Norge. Jag känner för min del icke till någon sådan rörelse. Det är Norges mäktiga bondeklass, som har stått upp för att häfda folkets rätt, men någon demagogisk rörelse har, mig veterligen, under de senaste trettio åren icke i Norge förekommit.

Man har också ordtat om en "amalgamation" och den siste ärade talaren yttrade, att detta vore ett önskningsmål, som vi alla borde hysa. För min del får jag säga, att jag härutinnan har en annan uppfattning. Jag anser det nemligen vara lyckligare, att båda folken få fortfarande utveckla sig under alldeles sjelfständiga former, på det att hvarderas individualitet och hvarderas särskilda egenskaper må växa ut i deras fulla kraft, hvarmed äfven i politiskt afseende sådana brytningar skola undvikas, som för närvarande råda t. ex. mellan England och Irland, just till följd af det mäktigare landets hänsynslösa sätt att främja en amalgamation, som det mindre folket icke vill

*Om tull-
förening mel-
lan Sverige
och Norge.
(Forts.)*

Om tull-
förening mel-
lan Sverige
och Norge.
(Forts.)

veta af. Jag tror det vara lyckligare, om vi från svensk sida, lemnan-
de å sido alla tankar på amalgamation och glömmande de förhål-
landen, hvarunder en gång vi förestälde oss att unionen skulle kom-
ma till stånd, föredraga att lefva i broderligt förhållande till ett land,
som står lika fritt och sjelfständigt och lika utbildadt i konstitutionel
sjelfstyrelse som vårt eget land. Att man i Norge skulle, såsom
samme talare yttrade, brustit i kärleksfullt förhållande till "familje-
fadern", för hvilken vi här i Sverige vore fylde af djupaste vördnad
och tillgifvenhet, torde behöfva något justeras. Förhållandet är ju,
att Norge är ett konstitutionelt land, som har en ansvarig regering,
hvidan man icke har rätt att framskjuta och kasta skuld på familje-
fadern. Det är en sanning att det är *regeringens* oförklarliga bete-
ende, då hon med all makt sökte fränsäga sig rättigheten att deltaga
i folkombudens förhandlingar, som gifvit anledning till de ledsamma
och till sina följder måhända svåra brytningar, som nu pågå, brytnin-
gar som man väl må beklaga, men för hvilka man icke må vända
skulden till det håll, dit den siste talaren syftade. Jag har icke an-
sett det vara påkalladt att i den svenska riksförsamlingen *försvara*
norska Storthingets handlingssätt, men jag har icke ansett det vara
främmande för denna församling att här inlägga en öppen gensaga
mot ogillanden, som man icke kunnat finna rättvisa.

Herr Hedin: Här har under debatten fälts ett ord, som jag för
min del skulle högligen beklaga, i fall jag förutsatte, att det vore
uttrycket af något annat än en rent individuel mening. En talare
har nemligen sagt, att det icke under närvarande förhållanden, d. v. s.
medan en inre politisk strid i Norge pågår, skulle vara lämpligt att
från svensk sida mot det norska brödrafolket visa ett vänligt till-
mötesgående. Jag är öfvertygad om, att detta uttalande blott är ut-
trycket af en aldeles individuel mening. Men det oakadt får det
icke stå i protokollet utan en gensaga. Jag vill i motsats till den
ärade talaren uttrycka min vissa öfvertygelse, att den strid, som nu
pågår i Norge mellan norska Storthinget och Regeringen, icke på nå-
got sätt rubbat vare sig denna Kammares eller Medkammares eller,
öfver hufvud taget, det svenska folkets brödrakänslor mot vårt
brödrafolk.

Herr Dickson: Diskussionen i denna fråga tyckes hafva tagit
en politisk rigtning och rör sig, enligt min tanke, icke om det ämne,
som utgör föremål för motionen. Jag skall icke följa de föregående
talarnes exempel, utan hålla mig uteslutande till motionen.

Huru önskvärd jag än anser en tullförening mellan Sverige och
Norge skulle vara, så kan jag icke finna annat, än att en sådan, med
hänsyn till den närvarande ställningen mellan de båda länderna, den
federation, som förefinnes dem emellan, är aldeles omöjlig. En tull-
förening måste afse en gemensam tulltaxa för de båda länderna lika-
som ock, såsom motionären äfven sagt, en fördelning af tullinkom-
sterna dem emellan efter en viss proportion. Men förutsatt att, så-
som jag tror, man skulle kunna uppgöra en gemensam tulltaxa och

grunder för fördelningen, så frågar jag likväl, hvem skulle uppgöra denna tulltaxa och dessa grunder? Skulle verkligen det norska Stortinget vilja afstå från sin rätt att bestämma öfver sina inkomster eller skulle Sveriges Riksdag, som högtidligen proklamerat att tullen är en bevillning, vilja upphäfva sin rätt i detta fall, eller skulle vi hafva ett gemensamt brödraparlament, om jag så får uttrycka mig, för uppgörande af dessa saker? Eller, om detta skulle ske genom delegerade från de olika länderna, skulle dessa vara till antalet lika många från hvartera landet, eller skulle antalet bestämmas i förhållande till folkmängden? I detta senare fall skulle Sverige naturligtvis få öfvertaget och följaktligen kunna mot norska folkets önsknings genomdrifva en tulltaxa. Och om en gemensam tulltaxa skulle komma till stånd, huru skulle förändringar deri kunna åvägbringas? Om i svenska Riksdagen framställning gjordes om ändring i taxan, så skulle Riksdagen anse sig ega full rätt att vidtaga sådan. Men den ändring, som Riksdagen beslutit, skulle icke kunna genomföras utan bifall af Norges Storting. Jag ser i denna fråga så många svårigheter och nästan omöjligheter, att, ehuru jag anser motionens syfte önskvärdt, jag icke kan finna annat, än att Utskottet haft ganska goda skäl för att afstyrka bifall till motionen.

Om tullförening mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

Grefve Björnstjerna: Jag skall icke ingå i något närmare besvarande af Herr Hedlunds anförande, hvilket, enligt min tanke, icke hade något sammanhang med min motion. Hvem kan i motionen få reda på något, som åsyftar den minsta amalgamation mellan de båda folken? Jag har tvärtom både vid detta tillfälle och förra gången, då jag väckte motion i ämnet, tydligen uttalat, att folken borde få utveckla sig fritt utan påtryckning från hvarandra. Icke heller vill jag ingå i något resonnement om källan och upphofvet till den rörelse, som pågår i Norge, hvarmed jag anser att denna Kammare icke har att sysselsätta sig; men att emellertid en demagogisk rörelse pågår i Norge, åtminstone i tidningspressen, det vågar jag påstå ännu en gång, och jag tror att man har svårt att neka dertill.

Hvad angår den siste talarens yttrande, så ber jag först att få erinra, att min motion icke innehåller, att förslaget till den af mig ifrågasatta tullföreningen skall uppgöras af de begge nationernas representationer; utan har jag hemställt derom, att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse med begäran om tillsättande af en komité för utarbetande af förslag i ämnet. Detta förslag skulle sedermera underställas så väl norska Stortingets som svenska Riksdagens godkännande; och funne då de begge representationerna det samma vara med de respektive ländernas fördel och intressen förenligt samt medgäfve, att öfverenskommelse finge träffas om en gemensam tulltaxa, att gälla t. ex. under fem års tid, så uppstode mellan de förenade rikena precis samma förhållande som det, hvartill Sverige och Frankrike kommit till hvarandra i följd af den mellan dem afslutade handelstraktaten. Nämnda traktat kan icke ensidigt af svenska Riksdagen brytas, lika litet som så kunde blifva fallet, derest en sådan öfverenskommelse, hvarom frågan här gäller, träffades mellan

Om tullförening mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

de begge brödrarikena. Detta är visserligen en inskränkning i Riksdagens beskattningsrätt; men en inskränkning, som Riksdagen naturligtvis måste underkasta sig i fråga om hvilket som helst annat med främmande land afslutadt fördrag.

Samme talare har vidare sagt, att inga andra länder med så olika förhållanden, i jemförelse det ena med det andra, som fallet är med Sverige och Norge, hafva kunnat åstadkomma en tullförening. Jag ber i det afseendet att endast få påpeka exemplet af Österrike och Ungarn. Det finnes väl knappt några med hvarandra under samma öfverhufvud förenade länder, der så olika förhållanden existera i det ena landet, jemfördt med det andra, som i dessa begge. Det ena är ett rikt, fabriksidkande land, det andra åter har jordbruket till sin hufvudnäring. De olika förhållanden, som ega rum i dessa länder sinsemellan, och de, som existera i Sverige och Norge, förete, som Herrarne nogsamnt känna, i konstitutionelt hänseende flera jemförelsepunkter. Men de två nämnda främmande nationernas sinnesstämning gent emot hvarandra är säkert långt mindre vänlig än den, som råder emellan det svenska och det norska folket. Såsom ett bevis på, huru ömtålig österrikaren och ungraren hvar för sig äro om sin värdighet, vill jag nämna, att utanför hvarje ingång till kejsarens palats posta en österrikare och en ungrare, och dessa tura dagligen om med hvarandra att intaga platsen vid högra sidan af ingången. Så långt har det icke gått hos oss. Men då man i länder, mellan hvilka, som man af nu omtalade exempel kan skönja, en dylik jalousie råder, kunnat komma öfverens om en tullförening, bör väl heller icke åstadkommandet deraf mellan Sverige och Norge vara någon omöjlighet.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt Herr Talmannen framställt propositioner å de gjorda yrkandena, blef Utskottets hemställen bifallen.

§ 7.

Om förmånsrätt för kommunalutskylder.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 17, i anledning af väckt motion om stadgande af förmånsrätt för kommunalutskylder.

Uti nämnda motion, som afgifvits inom Andra Kammaren af Herr *C. G. Otterborg* (motionen N:o 11), var föreslaget, "att Riksdagen ville för sin del besluta, det företrädesrätt för utskylders utgående ur gäldbunden egendom må, i lös och fast egendom, ega rum för lands-ting och kommuner näst efter den företrädesrätt, som redan är lagbestämd för utskylders utgående till Kongl. Maj:t och kronan, och öfverlåta till Lag-Utskottet att bestämma den eller de paragrafer uti 17 kap. Handelsbalken, som rättast härför böra förändras i dess nuvarande lydelse."

Utskottet hade tillstyrkt, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon åtgärd från Riksdagens sida.

Enligt anteckning å utlåtandet, var reservation mot detsamma inom Utskottet anmäld af Herr *Lagerstråle*, med hvilken Herrar Grefve *Mörner*, Friherre *Hamilton*, *Samzelius*, *Anders Persson*, *H. A. Widmark* och *Johannes Jonson* instämt, och som ansett Utskottet böra hemställa, att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af 12 § i 17 kap. Handelsbalken, sådant nämnda lagrum lyder enligt Kongl. Förordningen den 8 Oktober 1861:

*Om förmåns-
rätt för kom-
munalut-
skylder.
(Forts.)*

“Företrädesrätt till lös egendom tillkommer dernäst kronan för gäldenärs utskylder sista och löpande året, hvilka ej för fast egendom utgå, samt derefter landsting och kommuner för de till dem utgående utskylder för samma tid. Häftar egare till fast egendom för sådana utskylder, gånge de med förmånsrätt ut jemväl ur fastigheten.”

Rörande detta ärende anförde

Herr Widmark: Till nu föredragna betänkande har, som Herrarne behagade finna, Herr Lagerstråle fogat en reservation i hvilken jag jemte tvenne andra af denne Kammares ledamöter i Lag-Utskottet instämt. Lag-Utskottets mot motionen i fråga anförda skäl, att genom bifall till detsamma en ny tyst förmånsrätt skulle tillskapas, har ej synt oss reservanter i förevarande fall ega full giltighet. Ej heller hafva vi kunnat finna hvad Utskottet anført derom, att Kongl. Maj:t så nyligen som år 1879 nekat sin sanktion å en likartad framställning, nu böra hos Riksdagen föranleda motionens förkastande. På dessa af mig nu i största korthet anförda grunder, äfvensom på de skäl så väl motionären sjelf som ock reservanterna anført för förslaget, yrkar jag afslag å betänkandet och bifall till Herr Lagerstråles reservation.

Herr Aug. Börjeson: På de skäl, som Herr Ordföranden i Lag-Utskottet äfvensom öfriga reservanter anført, yrkar äfven jag bifall till den reservation, som är afgifven mot nu omhandlade utlåtande, och i hvilken särskildt påpekas, att förslagets antagande icke skulle menligt inverka på fastighetskrediten. Och hoppas jag, att, om förslaget nu af Riksdagen godkännes och till Kongl. Maj:t öfverlemnas, detsamma skall röna ett bättre öde än 1878 års Riksdags i enahanda rigtning gjorda underdåniga framställning.

Herr Jonas Andersson: Frågan om att kunna bereda förmånsrätt för kommunala utskylder är till viss grad af ganska stor betydelse, och förtjenar Riksdagens särskilda uppmärksamhet. Redan vid 1878 års riksdag antogs ett förslag i samma rigtning som det nu af Herr Otterborg väckta. Orsaken, hvarför detsamma icke af Kongl. Maj:t sanktionerades, finnes i korthet angifven i förevarande utskottsbetänkande. Men lika med reservanterna anser jag, att genom den förändring i det förra förslaget, som nu är ifrågasatt, större delen af de skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att afslå 1878 års Riksdags framställning, är undanröjd. Det kan framvisas flera skäl, som ådagalägga obilligheten af, att en sådan förmånsrätt för kommunalutskylder icke existerar. Det finnes också mer än ett exempel på

Om förmåns-
rätt för kom-
munalut-
skylder.
(Forts.)

innehafvare af större jordegendomar eller andra förmögenhetsslag, hvilka inom en liten kommun genom sin öfvervägande rösträtt bestämt stora utgifter, att under det följande året utgå, men som när tiden längre framskridit och de stora utgifterna skolat börja utgå, gjort konkurs, hvarigenom den betydliga del af kommunens utgifter, som skulle drabba dessa innehafvare af den betydligare delen af församlingens förmögenhet, blifvit kastad på de få, som återstå, oaktadt kanske just dessa återstående protesterat mot beslutandet af dessa utgifter. Icke finnes någon rättvisa och billighet i sådana förhållanden. För mig åtminstone är det alldeles klart att, der egare till fast egendom varit med om att besluta en utgift inom kommunen, han också i alla möjliga fall bör deltaga i skattens betalande, d. v. s. att den skall hvila på fastigheten.

Ett skäl, hvilket bland andra föranledt Kongl. Maj:ts vägran att sanktionera Riksdagens beslut, har, på sätt här antydts, bestått i att det skulle vara oegentligt att öka de så kallade *tysta* förmånsrätterna. Jag vill dock hemställa, om den nu ifrågakvarande förmånsrätten kan kallas *tyst*; det är väl ingen hemlighet, när en afgift bestämmes särskildt för hvarje hemman, ja, till och med för hvarje gård och dessutom offentligen tillkännagifves. En sådan afgift ligger ju i öppen dag, och förmånsrätt för dylika afgifter kan väl icke jemföras med de så kallade *tysta* förmånsrätterna.

En annan sak är också anmärkt i Kongl. Maj:ts svar på Riksdagens beslut, nemligen att den föreslagna förmånsrätten skulle verka skadligt på egendomskrediten. Det kan väl dock icke sägas, att densamma skall hafva denna verkan på egendoms- eller fastighetskrediten, då förmånsrätten ju skulle ställas efter inteckningarne i fastigheterna. Den bör således icke kunna utöfva någon inverkan alls på fastighetskrediten.

Jag anhåller på grund häraf, att Kammaren måtte afslå Utskottets betänkande och bifalla hvad motionären i detta hänseende föreslagit.

Häruti förenade sig Herr *J. P. Nilsson*.

Herr Magnus Jonsson i Vansäter: Jag har, såsom det synes af betänkandet, icke låtit anteckna mig såsom reservant emot Utskottets förslag, och anledningen dertill är, att jag icke var närvarande i Utskottet, då betänkandet justerades. Jag anser mig vid sådant förhållande vara skyldig att för Kammaren tillkännagifva min åsigt i ämnet och får derved förklara, att jag i alla delar instämmer i den reservation, som är afgifven af Utskottets högt ärade Herr Ordförande. Jag vill blott rörande denna sak tillägga, att jag anser det vara stort skäl att stadga förmånsrätt för kommunalutskylder, synnerligast på den grund, att kommunen, såsom sådan, icke eger rätt att säga nej till ett beslut, som en öfvermäktig fyrktalsegare inom en kommun kan vilja besluta, och följaktligen icke heller att pröfva hans säkerhet. Hans rösträtt är genom lag bestämd; och derföre anser jag, att kommunen borde ega företräde framför enskilde fordringsegare, som hafva full rätt att pröfva en gäldenärs soliditet, innan lån lemnas.

Jag kan icke annat än till alla delar instämma i den förutnämnda reservationen och får därför yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till reservanternas framställning.

Om förmånsrätt för kommunalutskylder.
(Forts.)

Herr Thomasson: Då jag nu, Herr vice Talman, tillåter mig att yttra några ord till försvar för Lag-Utskottets föreliggande betänkande, vet jag mer än väl, att jag har ungefär lika stor utsigt till framgång, som om jag talade mot majstullen. Redan för ett par år sedan hafva Riksdagens båda Kamrar enats om antagande af en sådan lag om förmånsrätt för utskylder till kommunen, som nu blifvit af motionärerna påyrkad, och att aptiten sedan dess betydligt stegrats, gifvo förhandlingarne inom Utskottet noggsamt vid handen. Kongl. Maj:t vägrade emellertid då sin sanktion å Riksdagens beslut af bland andra det principiella skäl, att alla förmånsrätter och i synnerhet de "tysta" icke stodo i öfverensstämmelse med reglerna för en sund kreditlagstiftning. Det är just denna princip Lag-Utskottet nu velat häfda. Det är nemligen denna princip, icke en af dessa tomma abstraktioner, som i verkligheten ingenting betyda; att förmånsrätter i allmänhet, de må nu vara "tysta" eller icke, inverka störande på krediten och derigenom förlamaude på den ekonomiska utvecklingen, är en sanning, som enhvar kan taga på. Nu säger man visserligen, att ifrågavarande förmånsrätt icke kan synnerligen störa krediten, emedan den skulle komma att stå så långt ned i förmånsrättsordningen. Förhållandet är emellertid, att krediten är ett mycket känsligt ting, som tager ett menligt inflytande äfven af den lättaste ovänliga beröring; och här är icke fråga om någon sådan lätt beröring, utan om tyngden af hela Sveriges kommunala utskylder, d. v. s. allmänna bevilningens 3, 4 å 5 dubbla belopp. Frågan om denna förmånsrätt är således mycket vigtig från kreditens synpunkt, men deremot alls icke från kommunernas, ty det har aldrig kunnat visas, att några stora förluster drabbat kommunerna till följd af kommunalmedlemmars insolvens.

Såsom skäl för denna förmånsrätt har brukat anföras den omständighet, att kronan har sådan för oguldna kronoutskylder. Jag bestrider till en början, att jmförelsen dervidlag är riktig. Kronan, staten behöfver nemligen sina utskylder för att upprätthålla samhället såsom sådant och skydda samhällsmedlemmarne till person och egendom. Kommunernas uppgifter äro visserligen också stora, men väl ändå ej jmförliga med statens. Och för det andra försäkrar jag, att jag gerna skulle vara med om att helt och hållet taga bort denna kronans förmånsrätt. Jag instämmer i det fallet med en ärad talare på stockholmsbanken, som vid ett tillfälle yttrade om denna förmånsrätt, "att det vore bättre att en qvarnsten bundes om dess hals och den sänktes i hafsens djup", ty på så sätt skulle man åtminstone slippa höra den framdragas såsom stöd för förmånsrätts införande äfven för kommunala utskylder.

Jag inser, såsom sagdt är, att det icke tjenar till något att orda vidlyftigare härom, ty Lag-Utskottets förslag kommer i alla händelser att falla. Jag har endast uttalat detta för att freda mitt samvete och yrkar för min del bifall till Utskottets hemställan.

Om förmåns-
rätt för kom-
munalut-
skylder.
(Forts.)

Herr Anders Bengtsson: Jag skall endast anhålla att få yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Herr Näslund: Då jag i allo delar de grundsatser, motionären i frågan uttalat, anhåller jag få instämma i Lag-Utskottets ordförandes reservation och yrkar således bifall till densamma.

Herr *E. P. Jonsson* instämde med Herr Näslund.

Herr Olof Jonsson: Jag anhåller till en början få instämma i reservationen. Jag vill nu endast fästa talarens på malmöbänken uppmärksamhet på, att det icke alltid är sagdt, att kommunalutskylderna spela en så liten roll som han velat påpeka; ty det är t. ex. icke mer än omkring två år sedan tvenne större bolag i mitt granskning först måste ställas under administration och sedermera försättas i konkurs, hvilkas sammanlagda kommunala utskylder belöpte sig i vissa kommuner till mer än $\frac{1}{3}$ af hela kommunens; och om man nu tänker sig, att en kommun skall gå miste om den andel i kommunens utskylder, som på sådana bolag belöper, måste man medgifva, att det blir en tung börda för de öfriga medlemmarne inom kommunen, på hvilka i sådant fall jemväl denna andel skall utdebiteras. Det beror dessutom icke alltid på den skattskyldiges egen vilja att betala de kommunala utskylderna, utan ofta äfven på hans förmåga; och vid sådana förhållanden bör man icke slå döförat till, då det gäller att afhjälpa en sådan brist, som onekligen vidlåder de närvarande författningarne.

Jag har icke något vidare att tillägga, utan anhåller få yrka bifall till reservationen.

Herr Danielsson: Äfven jag skall anhålla att få yrka bifall till reservanternas förslag. Här har visserligen sagts, att det icke är för kommunerna så nödvändigt att hafva en sådan förmånsrätt, som nu föreslagits, som det är för staten; men jag hemställer dock till Herrarne, om det icke är lika nödvändigt att kommunen kan ega förmåga och kraft att uppehålla samhälligheten inom sig, som att staten kan göra det. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på att åtskilliga vilja tyda 1862 års förordning om presternas löneförmåner sålunda, att kommunen är gemensamt ansvarig för de utskylder till presterskapet af jordbruksfastighet eller inkomst, som icke kunna af den betalningsskyldige utgöras. Jag tycker, att om verkligen så är, det är nödvändigt att förmånsrätt för dylika utskylder införes, ty jag hemställer, om det är rättvist att, när man betalat sina utskylder, man skall vara skyldig att derutöver vidkännas äfven dem, som skulle drabba en annan, hvilken icke vill eller mäktar betala. Skulle sagde förordning kunna tydas så, att betalningsskyldigheten går till sista man inom kommunen, och att presterskapet icke behöfver förlora ett öre, så får jag säga det jag anser att en sådan solidarisk ansvarighet är för stor, och derföre är det icke för mycket att kommunen erhåller den nu föreslagna förmånsrätten, som den allt för länge saknat.

Hvad de så kallade tysta förmånsrätterna beträffar, så är det dermed icke så farligt, som man velat påskina, ty hvar och en, som tager emot en inteckning i ett hemman, lärer väl icke vara så obekant med våra skatteförhållanden, att han icke vet att det ligger på hemmanen skyldighet att utgöra afgifter till stat och kommun. Jag tror derföre, att det är hög tid att någon förändring göres; och då reservanternas förslag är sådant, att detsamma bör undanröjda de betänkligheter, som vid det föregående inom Riksdagen väckta förslaget profning inom Högsta Domstolen anfördes mot nämnda förslag, så tror jag det vara det största skäl att bifalla hvad reservanternas föreslagit. Jag yrkar på dessa skäl bifall till reservanternas förslag.

*Om förmåns-
rätt för kom-
munalut-
skylder.
(Forts)*

Herr *J. E. Johansson* i Forneby instämde med Herr Danielsson.

Herr Bokström: För några dagar sedan hörde vi här mycket ordas om, hurusom det vore särdeles önskvärdt att Kammaren vidhölle sitt en gång fattade beslut och icke genom ett senare beslut gifve sig sjelf betyg på, att ett förhastande vid ett föregående besluts fattande egt rum. Då nu Kammaren och Riksdagen i sin helhet redan år 1878 godkänt den princip, som i den vid betänkandet fogade reservation finnes uttalad, vågar jag hoppas, att Riksdagen äfven denna gång skall fasthålla vid denna princip, fastän 1881 års Lag-Utskott visat sig vara af annan mening än Lag-Utskottet 1878.

Herr vice Ordföranden i Utskottet har här framhållit, att kommunalutskylderna gå till helt andra ändamål än utskylderna till kronan. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derpå, att detta påstående icke i praktiken håller så alldeles streck. Så är t. ex. folkundervisningen, såsom vi alla veta, en kommunalangelägenhet; men dock se vi, hurusom staten af sina skatteinkomster på åttonde hufvudtiteln till detta ändamål lemnar ett årligt bidrag af 2 å 3 millioner. En del kommuner — städerna — anvisa af sina inkomster nära lika mycket till rättskipningens upprätthållande, som dock egentligen är en statsangelägenhet. Kommunernas beskattningsrätt är, när allt kommer omkring, icke något annat än en förläning af staten och har sin grund i svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta, som omförmåles i § 57 Regeringsformen. Om nu kommunalutskylderna hafva samma ursprung som kronoutskylderna, och om dessa båda slag af utskylder, åtminstone delvis, jemväl utgå till enahanda ändamål, så synes mig konsekvensen fordra, att, då staten åtnjuter förmånsrätt för sina utskylder, en likartad förmånsrätt bör komma kommunen till del.

Ett väsentligt skäl, hvarför regeringen år 1879 ansåg sig icke böra bifalla Riksdagens då gjorda framställning i ämnet, synes hafva varit, att behofvet af den begärda förmånsrätten icke kunde anses vara tillräckligt ådagalagd, eftersom endast *en* Riksdag framställt en dylik begäran. Detta fel är dock lyckligtvis af beskaffenhet att kunna lätt afhjelpas, derigenom att Riksdagen nu förnyar sitt beslut.

Jag anhåller om bifall till reservanternas förslag.

I detta anförande förenade sig Herrar *Westerdal* och *Pehr Larsson*.

Om förmåns-
rätt för kom-
munalut-
skylder.
(Forts.)

Herr Jonas Andersson: Det var egentligen ett yttrande af Lag-Utskottets vice ordförande, som föranledde mig att ännu en gång begära ordet. Han uttalade nemligen en farhåga, att det skulle hafva en störande inverkan på krediten, om man skulle stadga en så kallad tyst förmånsrätt jemväl för kommunalutskylderna. Ja, denna hans farhåga skulle i viss mån kunna anses grundad, om man hade anledning antaga, att hela eller större delen af Sveriges jordbrukande befolkning skulle göra konkurs. Men då det väl får antagas, att det endast är ett jembörelsevis inskränkt antal, som kommer i en sådan ställning, tror jag att man icke bör tillmäta denna farhåga allt för stor vikt. Jag vidhåller derföre mitt yrkande om bifall till reservanternas förslag.

Herr Granlund: Jag tror icke, att det skall finnas knappast någon, som haft att skaffa med utredningar af konkurser, hvilken icke funnit det egendomligt, att staten väl skall hafva förmånsrätt för sina utskylder, men icke kommunen för sina. Det kan ju hända litet hvarstädes, i lands- eller stadskommuner, att en person kommer och der slår sig ned och öppnar en stor affär. Genom svindlerier förstår han att förskaffa sig god kredit. Uppstår så fråga om något större företag, jernvägsbyggnad eller dylikt, som länder hufvudsakligen till fördel för ett fåtal, men som detta fåtal genom sin röstöfvervigt inom kommunen drifver igenom. Detta höjer kommunalskatten. Men efter några år bär sig icke den svindlande affären. Mannen gör cession lemnande en mängd arbetare med familjer sysslolösa och fattigvården till last.

Kan det då vara rätt att kommunen icke så väl som staten skall ega förmånsrätt för hans obetalda kommunalutskylder, då denna kommun kan i framtiden blifva tvungen att efter ett sådant olycksfall draga försorg om så väl honom med familj som de stackars arbetarne. Man har sagt, att staten behöfver sina inkomster, men behöfver då icke kommunen likaväl sina? Jo, helt säkert; och det är att märka, att mångenstädes utskylderna till kommunen uppgå till 5, 6 gånger bevillningen till staten. Det betyder derföre icke så litet, om en person, som sitter med hög bevillning, blir urståndsatt att betala sina utskylder till kommunen. Säkert är äfven, att det öfver hela landet väckt förundran, att staten skall ega förmånsrätt för sina utskylder, men icke kommunen. Jag anhåller om bifall till reservanternas förslag.

Herr Johannes Jonson: Då jag befinner mig ibland dem, som deltagit uti den vid Utskottets betänkande fogade reservationen, kunde det anses öfverflödigt att begära ordet, men jag föranleddes dertill af ett yttrande, som fälles af Utskottets ärade vice ordförande. Han yttrade nemligen, bland annat, att man icke gerna bör tillskapa nya tysta förmånsrätter. Jag hemställer dock till hvar och en, som erlagt kommunalutskylder, huruvida, derest de komme att utgå med förmånsrätt, denna skulle kunna kallas en tyst förmånsrätt. Hvar och en vet ju, att kommunalutskylder äro något, som ovilkorligen måste utgå.

Vi kunna tänka oss t. ex. att en förmögen godsegare, som kan öfverrösta samtliga öfriga medlemmar af kommunen, derigenom lyckas åstadkomma ett beslut om anläggande af en jernväg eller något annat större företag och i sammanhang härmed om upptagande af därför erforderligt penninglån. Så inträffar, att han råkar på obestånd och måste göra konkurs. Hvad blir då följden? Jo, att de öfriga kommunens skattskyldiga medlemmar, som hafva ringa tillgångar, ensamma nödgas vidkännas de med företaget förenade omkostnader, såsom betalande af ränta och annuitet å lånet. Det är i min tanke mer än orimligt, att sådant kan ske, något som icke alltid behöfde vara händelsen, derest kommunalutskylder finge utgå med förmånsrätt.

Att Högsta Domstolen icke godkänt det beslut om förändring af 17 kap. 12 § Handelsbanken i samma syfte, som nu är ifrågasatt, kan jag för min del icke finna utgöra något hinder, hvarför Riksdagen icke ännu en gång skulle kunna fatta ett likartadt beslut. Hvad åter beträffar den nyssnämnde talarens påstående, att kommunalutskyldernas utgående med förmånsrätt skulle komma att menligt inverka på fastighetskrediten, så kan jag icke gå in härpå. Ty hvar och en vet väl, att för fast egendom måste erläggas utskylder såväl till kommunen som till kronan. Och då jag icke heller kan finna något skäl, hvarför kronan uti ifrågavarande hänseende skall hafva företrädesrätt framför kommunen, så får jag yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr J. O. Boström: För min del får jag säga, det jag anser konsekvensen fordra, att, då förmånsrätt i vår lag är tillerkänd de utskylder, som utgå till kronan, samma rätt äfven bör förefinnas med afseende å de utskylder, som till kommunen erläggas. Utskottets ärade vice ordförande framhöll nyss, att de utskylder, hvarom kommunen går miste, icke skulle utgöra så betydliga belopp att kommunen icke utan särdeles stor afsaknad skulle kunna undvara dem, hvilket dessutom skulle vara lättare än för den enskilde. Att dessa belopp dock icke äro så obetydliga, har Utskottet i sitt betänkande medgifvit, då det säger, att "införandet af en tyst förmånsrätt för jemförelsevis så betydliga belopp som de, hvaruti oguldna kommunalutskylder i vårt land stundom uppginge, kunde verka menligt på den allmänna krediten". Ja, dessa belopp äro verkligen inom åtskilliga kommuner högst betydliga, och det torde också på många ställen inverka ganska menligt, att kommunen icke kommer i åtnjutande af de inkomster, den påräknat.

Det har yttrats, att den omständigheten, att Kongl. Maj:t icke godkänt ett af Riksdagen vid ett föregående tillfälle fattadt beslut om införande i förmånsrättsförordningen af ett stadgande, likartadt med det nu föreslagna, skulle utgöra hinder för denna Riksdag att bifalla det nu framlagda förslaget. För min del kan jag icke dela en sådan åsigt, utan tror jag tvärtom, i likhet med en ärad talare på gotlandsbänken, att nyssnämnda omständighet just är ett skäl för Riksdagen att ännu en gång försöka att få sin önskan genomförd.

Beträffande Herr Danielssons yttrande rörande kommunens gemen-

Om förmånsrätt för kommunalutskylder.
(Forts.)

Om förmåns-
rätt för kom-
munalutskyld-
er.
(Forts.)

samma ansvarighet för de presterliga utskyldernas utgörande, skulle jag visserligen kunna hafva åtskilligt att anmärka deremot. Jag vill dock dervid endast erinra om, att Kongl. förordningen af 1862 om reglering af presterskapets löneförmåner visserligen stadgar i § 11, att för uppbörden af församlingens afgifter till presterskapet eger den utse en eller flere personer, som, under församlingens gemensamma ansvar, till presterskapet aflemna och redovisa dessa afgifter, men någon annan eller ytterligare gemensam ansvarighet för församlingen med afseende på presterskapets löner känner jag icke till. På grund af de skäl, som jag nu tagit mig friheten i största korthet angifva, ävensom af dem, hvilka af reservanterna anförts, får jag yrka bifall till deras förslag och afslag å Utskottets hemställan.

Herr Åbergsson: En föregående talare yttrade, att, då han tillhörde reservanternas antal, han icke behöfde yttra många ord i Kammaren. Detsamma kan jag säga, jag, som biträdt Utskottets förslag. Det synes nemligen redan vara till döden dömdt, hvarföre det icke kan vara skäl att spilla många ord på dess försvar.

Jag anser mig dock böra redogöra för hufvudorsaken till att jag biträdt Utskottets förslag. Jag har vid bedömandet af denna fråga tagit hänsyn till hvilken som lättast skulle kunna bära den förlust, som uppstode derigenom att en medlem af en kommu råkade i konkurstillstånd, den enskilde fordringsegaren eller kommunen? Jag besvarade frågan så, att kommunen i allmänhet har lättare än den enskilde att bära förlusten. Samma skäl synes äfven tala för att förmånsrätt för utskylderna till staten icke heller bör finnas. Jag vill nu icke yttra mig om, huru jag skulle bedöma *den* frågan, om den nu föreläge, men det är icke omöjligt, att jag skulle kunna vara med om att taga bort den för sådana utskylder stadgade förmånsrätt. Hvad kommunen beträffar tror jag icke att densamma tillskyndas så synnerligt stor förlust derigenom att den går miste om kommunalutskylderna från en eller annan person, som råkat på obestånd. Möjligtvis kan derigenom uppstå en liten brist i budgeten för ett år, men den kan ju afhjelpas antingen derigenom att man till ett annat år uppskjuter ett tillämnadt företag eller ock genom en "tilläggsbevilning", hvilken väl i allmänhet icke kan blifva särdeles stor.

Det har här anförts, att om i en liten kommun finnes ett större etablissement för något industrielt ändamål och detta etablissement råkar på obestånd och derigenom kommer att hafva i en betydande skuld till kommunen för oguldna kommunalutskylder, uppgående kanske ända till $\frac{1}{3}$ af kommunens inkomst för året, skulle det vara synnerligen hårdt för kommunen att gå miste om denna fordran. Här emot vill jag invända, att kommunen icke går miste om *hela* sin fordran, utan får dela luft och ledt med öfriga fordringsegare, samt att det icke alltid är gifvet, att det stora etablissementets fordringsegare bestå uteslutande af rika förlagsgifvare, utan att det i de flesta fall lärer inträffa, att bland borgenärerna finnas åtskilliga fattiga personer, som hos gäldenären hafva innestående arbetsförtjenst, men icke kunna hänföras till betjenter eller tienstehjon och förty icke heller ega för-

månsrätt för sin fordran, såsom t. ex. arbetare eller mindre jordbrukare, som för etablissemmentets räkning verkställt körslor eller dylikt. Dessa personer skulle, om förslaget bifölles, få sämre rätt än de nu hafva, och det vore väl icke billigt. Dessutom vill jag anmärka, att det väl må anses vara en olycka för kommunen, om ett sådant etablissemment råkar i konkurs, men att etablissemmentets sjelfva tillvaro icke därför bör framhållas såsom en olycka, då kommunen ju utan tvifvel deraf haft sina stora fördelar.

Såsom jag redan nämnt, var hufvudskälet hvarför jag biträdt Utskottets förslag det, att den förlust, som uppkommer derigenom, att en medlem af en kommun gör konkurs, lättare kan bäras af kommunen än af den enskilde. Men härtill kommer äfven ett biskäl, det nemligen, att Kongl. Maj:t så nyligen förklarar sig icke kunna antaga ett förslag om förmånsrätt för kommunalutskylder. Jag vill visst hålla på Riksdagens rätt att taga initiativ, men deraf följer icke, att Riksdagen bör, genast efter det Kongl. Maj:t sagt nej, strax återkomma och kälta om samma sak.

På grund af hvad jag nu yttrat vågar jag hemställa om bifall till Utskottets förslag; men jag anser mig äfven böra omförmåla att, efter hvad jag nyss hört uppgifvas, Första Kammaren återremitterat betänkancket till Lag-Utskottet.

Herr A. Persson: Jag begärde egentligen ordet för att meddela den underrättelse, som af Herr Åbergsson nyss lemnats, nemligen att Första Kammaren, efter det ganska befogade anmärkingar emot redaktionen af det lagförslag, som innefattas i den vid betänkancket fogade reservationen, blifvit gjorda, återförvisat frågan till Utskottet, och detta, efter hvad jag hört, i det syfte, hvori reservationen går.

Hvad sjelfva saken beträffar, så hafva så många skäl både för och emot blifvit anförda, återupprepade och vederlagda, att jag tror man icke behöfver längre sysselsätta sig dermed, utan anhåller jag, då jag förenat mig i den mening, som finnes uttalad i reservationen, att Kammarerna ville återremittera ärendet till Utskottets förnyade behandling.

Herr Grefve Sparre: Det kan icke förundra någon att den, som icke tänkt sig fullt in i förhållandena, yrkar på förmånsrätt för kommunalutskylder. Denna begäran låter i allmänhet så billig och så oskyldig, att hvar och en, som icke gjort sig fullt reda för verkan deraf på krediten, ovilkorligen skall finna sig benägen att vara med derom. Jag är emellertid af en motsatt åsigt; och jag vill försöka redogöra för skälen härtill. I forna tider gick man ganska liberalt till väga med de s. k. tysta förmånsrätterna och medgaf sådana till höger och venster. Men ett noggrannare beaktande af fastighetskreditens behof har gjort lagstiftningen i senare tider mera betänksam i detta hänseende.

Det rättaste vore att i öfverensstämmelse härmed borttaga allt hvad förmånsrätter heter; jag menar härmed de s. k. tysta förmånsrätterna; och föreläge något förslag till upphäfvande af kronans för-

Om förmånsrätt för kommunalutskylder.
(Forts.)

Om förmåns-
rätt för kom-
munalutskyld-
er.
(Forts.)

månsrätt för utskylder till staten, så skulle jag möjligen tillstyrka detta förslag. Jag anser nemligen att kronan gerna kan bära den förlust, som genom förmånsrättens borttagande tilläventyrs skulle tillskyndas henne; men den enskilde står deremot icke ut med den förlust, som inträffar, om realkrediten rubbas, ty på den måste en hvar, som icke har kapital, stödja sin företagsamhet.

Jag vill likväl fästa uppmärksamheten derpå, att den förmånsrätt, som enligt 17 kap. 6 § Handelsbalken tillkommer kronan eller annan ränteegare för afrad, tionde eller annan afgäld af fast egendom, icke kan betraktas såsom en tyst förmånsrätt, ty om storleken af denna gravation kan en långgivare få upplysning genom jordeboken. När således jordegaren behöfver låna penningar mot inteckning i sin fastighet, ser långgivaren, för att kunna bedöma värdet af den erbjudna säkerheten, först efter i gravationsbeviset för huru mycket fastigheten är intecknad, och sedermera ser han efter i jordeboken, till hvilket belopp kronoutskylderna belöpa sig, och då kan han med kännedom om egendomens värde beräkna ungefärligen huru stort lån han kan lemna. Men så är icke förhållandet med kommunalutskylderna. Långgivaren kan icke få reda på för huru stort belopp fastigheten häftar på grund af egarens förpligtelser till kommunen; och det gör att långgivaren blir rädd för att inlåta sig på affären, då det ju kan hända att fastigheten är graverad för kommunalutskylder till mycket stora belopp, t. ex. om, såsom en talare nämnde, kommunen är intresserad i ett järnvägsföretag och för detta iklädt sig ansvarighet till betydande belopp. Vid sådant förhållande kan det hända att häraf belöper på låntagarens anpart så stor del af dessa utskylder att, om de utginge med förmånsrätt, det skulle menligt inverka på långgivarens säkerhet, och då är låntagarens kredit förstörd. Det kan ju äfven hända att kommunen, efter det lånet beviljats, beslutar sig för att iklåda sig en sådan ansvarighet som den nyss antydda, och då resonnerar långgivaren som så: jag törs icke låta mina penningar kvarstå i en egendom, som är belastad med en dylik tyst förmånsrätt; och följderna häraf blir att han säger upp dem, hvarigenom jordegaren kan komma i en svårighet, för hvilken vi litet hvar böra bedja Gud bevara oss. Ja, blotta ryktet om att en kommun är betänkt på att inlåta sig på något större företag kan rubba en jordegares kredit. Den är liksom flickans rykte ömtålig som glas och tål knappt att andas på. Låneinstitutioner handla ofta på grund af ryktet, och inträffa uppsägningarne under svåra penningekriser, så kunna följderna blifva högst olyckliga.

Det har redan blifvit sagdt, att beloppen i allmänhet icke kunna blifva stora, men dock tillräckligt stora att skrämma kreditinstitutionerna; ty dessa äro så ömtåliga och så försigtiga att om de höra det minsta i detta afseende, så hafva de för princip att icke utlemna några lån, ehuru, som sagdt, det icke kan blifva någon så synnerligt stor affär, då det ju alltid blott är fråga om årets kommunalutskylder. Dessutom bör ju kommunalstyrelsen, som är på nära håll och som således alltid torde hafva någon liten nys om en jordbrukare eller medlem af kommunen icke är riktigt kurant, alltid kunna vidtaga sina

försigtighetsmått och aldrig låta kommunalutskylderna stå inne, utan taga ut dem i det rätta ögonblicket. Det torde således i detta hänseende blifva mindre farligt, emedan man ju alltid vet inom kommunen, om det, såsom det heter, börjat osa katt för någon af dess medlemmar.

Det är, mine Herrar, så många gånger, som denna fråga debatterats och jag har alltid hos dem, som icke tänkt sig in i saken, funnit samma benägenhet, som jag hör uttalas här och som äfven funnits hos reservanterna, men jag har alltid funnit, att när man satt sig riktigt in i frågan och insett hela den våda, som kan uppstå jemväl för den enskilde, man blifvit betänksam och dragit sig tillbaka. Min fasta öfvertygelse är att förmånen af detta förslag icke för kommunen kan blifva synnerligen stor, ty beloppen blifva aldrig synnerligen stora; men en fara kan uppstå för de enskilde, derigenom att de kunna få sina lån uppsagda, eller icke erhålla någon kredit, just derföre att det är alldeles omöjligt för en långifvare att veta för hvilket belopp en fastighet häftar. Man delar krediten i den öppna eller så kallade realkrediten, om hvilken det är möjligt för hvarje människa att taga kännedom, och de tysta förmånsrätterna, och dessa senare sträfvar man öfver hela världen att utrota just för att stärka realkrediten. Jag ber derföre att få varna för antagandet af motionen och tillstyrker för min del bifall till Utskottets förslag.

Herr Widmark: Efter den upplysning, som af en föregående talare blifvit lemnad, att första Kammaren återremitterat ärendet till förnyad behandling af Lag-Utskottet, får jag, på det att frågan icke må falla, afstå från mitt förra yrkande om bifall till reservationen och i stället förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Bokström: På förekommen anledning frånträder äfven jag mitt yrkande om bifall till reservationen och anhåller få förena mig med dem, som yrkat ärendets återremitterande till Lag-Utskottet.

Herr Magnus Jonsson: Äfven jag ber att få afstå från mitt förra yrkande och att få instämma med dem, som yrkat återremiss. Men medan jag har ordet, vill jag också svara Grefve Sparre med några ord.

Det lät på honom nära nog, som om ingen mer än han och Lag-Utskottets ärade vice ordförande samt möjligen en till hade tänkt sig in i denna fråga. Jag vill tillbakavisa en sådan beskyllning. Det finnes flere, som kunna tänka sig in i en sak och det till och med utan några egna intressen. Jag tror det icke vore rätt att kasta en sådan handske mot Kammarens ledamöter och ännu mindre att förebrå ledamöterna i Lag-Utskottet att icke hafva tänkt sig in i en fråga, innan de framlagt densamma till Kammarens bepröfvande. Jag har endast velat tillbakavisa en sådan beskyllning och får för öfrigt säga, att hela Grefve Sparres anförande var ungefärligen sådant, som då man målar en viss personlighet på väggen för att sedan få piska honom.

Om förmånsrätt för kommunalutskylderna.
(Forts.)

Om förmåns-
rätt för kom-
munalutskyld-
er.
(Forts.)

Herr J. O. Boström: Jag anhåller att få instämma med dem, som yrkat återremiss.

Herr Jonas Andersson: Också jag förenar mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Aug. Börjeson: Jag ber äfven att få återtaga mitt förra yrkande och instämma med dem, som yrkat återremiss.

Herr A. Bengtsson: Äfven jag instämmer i yrkandet om återremiss.

Herr Johannes Jonson: Äfven jag ber att få återtaga mitt yrkande om bifall till reservationen och förena mig med dem, som yrkat återremiss. Men medan jag har ordet, anhåller jag få säga, att talaren på venersborgsbänken efter mitt förmenande ganska betydligt misstog sig, då han framhöll, att här vore fråga om ändring i 18 kap. Handelsbalken. Såvidt jag kan läsa Utskottets betänkande, är nemligen här fråga om 17 kap. Handelsbalken. Icke heller kan jag finna, att förslaget, om det bifolles, skulle menligt inverka på fastighetskrediten, ty inteckningars förmånsrätt är ju stadgad i 9 § uti 17 kap. Handelsbalken, men det nu ifrågasatta tillägget skulle stå i 12 § samma kapitel, och den förmånsrätt, som för kommunalutskylder skulle ega rum, komme således att stå långt efter inteckningarne.

Jag fortfar i yrkandet om frågans återremitterande till förnyad behandling.

Herr Granlund: Då jag förut instämt med dem, som yrkat bifall till reservationen, anhåller jag, att, med anledning att sedermera vunna upplysningar, få återtaga detta yrkande och förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Grefve Sparre: Jag ber att få säga den ärade representanten på gefleborgsbänken, att jag trodde mig hafva talat helt beskedligt i detta ämne och icke behöft mottaga ett sådant "tillbakavisande" af honom, som han nyss lät oss höra. Jag är öfvertygad, att jag, så godt jag kunnat, sökt bjuda skäl för min åsigt i frågan, och har i sådant afseende åberopat hvad regeringen föregående riksdagar och flerfaldiga komitéer i frågan yttrat. Det har genom hela den europeiska lagstiftningen på senaste tider gått en riktning till stärkande af fastighetskrediten, hvilken, som jag förut sagt, är en mycket ömtålig växt, likasom våra kredit- och bank-institutioner i allmänhet äro mycket böjda för misstänksamhet. Detta är hvad jag sagt, men deremot tror jag icke att i mitt föredrag förekom det minsta, som kunde vara stötande för den ärade representanten på gefleborgsbänken, hvarför jag heller icke kan begripa, hvarför han blef så grym.

Att en förmånsrätt för kommunalutskylder skulle hafva en menlig inverkan på fastighetskrediten, synes af det föreslagna stadgande:

“häftar egare till fast egendom för sådana utskylder, gånge de med förmånsrätt ut jemväl ur fastigheten“. Men efter hvilken paragraf de skola utgå, säges icke, och således kan ju en sådan förmånsrätt menligt inverka på fastighetskrediten. Jag vill för öfrigt önska, att Herrarne icke må få känna olägenheterna af att fastighetskrediten rubbas. Jag har för min del en erfarenhet deraf och tillåter mig derföre att härom uttala min mening under förhoppning att icke blifva alltför illa åtgången, därför att jag vågar uttala den.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de meningar, som förekommit, beslöt Kammaren till Utskottet återförvisa det förevarande Utlåtandet.

§ 8.

Till behandling förekom Lag-Utskottets Utlåtande N:o 18, i anledning af väckt motion om kungörande för hvarje gång af tiden för allmänna tingsammans träden.

Ledamoten af Andra Kammaren Herr *Olaus Olofsson* hade uti berörda motion (N:o 21), deruti Herr *J. M. Svensson* instämt, på anförda skäl föreslagit, “att Riksdagen ville för sin del besluta en sådan ändring i Kongl. Förordningen den 17 Maj 1872, att domare i de domsagor, som bestå af ett eller två tingslag, skall vara skyldig att årligen kungöra de dagar, då tingsterminer hållas inom domsagan, på samma sätt som i 2 kap. 2 § Rättegångsbalken stadgas för öfrige domare i riket, äfvensom att kungöra i häradets kyrkor, då expeditionslösen för hvarje tingstermin hålles.“

Utskottet hade tillstyrkt,

att ifrågasvarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af denna hemställan, mot hvilken Herr *Johannes Jonson* inom Utskottet reserverat sig, anförde motionären,

Herr *Olaus Olofsson*: Ehuru Lag-Utskottet på anförda skäl afstrykt min ifrågasvarande motion, vågar jag dock för min del anse dessa skäl mera skenbara än verkliga. Utskottet finner, att något vidare stadgande i den rigtning, jag önskat, icke är af behofvet påkalladt, då, i mån som 1872 års förordning varder för den stora allmänheten bekant, de af mig i min motion antydda olägenheterna skola varda aflägsnade. Jag tillåter mig dock att häremot erinra, att ehuru sagda författning varit gällande under mera än sju år, det dock inom den domsaga, jag representerar, och, efter hvad jag försport, äfven inom andra domsagor med ett eller två tingsställen mer än en gång inträffat, att parter förlorat viktiga fatalier just på den grund, att de saknat kännedom om denna förordning, och det kan väl heller icke lämpligen ifrågasättas eller begäras, att en hvar af den rätt sökande allmänheten skall ega lagboken i sin hand eller förstå den-

Om förmånsrätt för kommunalutskylder.
(Forts.)

Om kungörande af tiden för allmänna tingsammans träden.

Om kungörande af tiden för allmänna tings-sammanträden.
(Forts.)

samma. Utskottet säger väl vidare, att om möjligen ännu på en eller annan ort någon ovisshet skulle visa sig vara rådande beträffande denna sak, så torde man kunna vänta af vederbörandes omtanke, att de på ett verksamt sätt söka skingra en sådan. Men härvid tillåter jag mig anmärka, att, för såvidt med ordet vederbörande menas domhafvanden, denne dock icke är lagligen skyldig att utfärda någon sådan kungörelse rörande tings-sammanträden, utan att detta således ligger i hans fria skön, hvarvid ju dock ingen trygghet kan fästas. Hårtill kommer ock svårigheten för de rättsökande, som bo utom den domsaga, der de hafva mål att bevaka, att få veta tiden för tings-sammanträdena, och äfven under förutsättning, att alla målsegare kände tingsterminerna, så få de likväl icke under nuvarande förhållanden utan särskilda kostnader och besvär reda på, hvar tinget först hålles i domsagor med två tingslag.

Ehuruväl till nu anförda skäl skulle kunna fogas många andra, vill jag dock icke längre taga Kammarens tid i anspråk, utan in-skränker mig till yrkande om afslag å Utskottets afstyrkande ut-låtande och bifall till min motion.

Herr C. A. Larsson: Kungörande af hvarje tingstermin tror jag icke vara behöfligt, men deremot anser jag att domare i de domsagor, som bestå af ett eller två tingslag, lika väl som öfriga domare i riket, böra en gång om året skicka in sådana kungörelser till lands-höfdingeembetet för att få dem intagna i de allmänna länskungörelserna. Ty icke kan man begära, att allmänheten skall känna till alla dessa kungörelser eller hafva tillgång till författningssamlingen för det är, då den nuvarande förordningen om kungörande af tings-sammanträde utgafs. Jag anser därför, att det icke vore för mycket, om nyss-nämnda domare, i likhet med deras kamrater i rikets öfriga domsagor, ålades att vid hvarje års början till landshöfdingeembetet insända uppgift om tiden för tingsterminernas hållande inom de olika häradena. Och då detta mål möjligen skulle kunna vinnas genom bifall till Herr Johannes Jonssons reservation, om deri frånträdtes anspråket på att *hvarje* tingstermin skulle särskildt kungöras, anhåller jag att betänkan-det måtte i sådant syfte återförvisas till Lag-Utskottet.

Herr A. Persson: Jag tror icke, att den anordning, motionären föreslagit, är så nödvändig. Det är väl tydligt, att, när genom en ny lag en förändring göres i bestående förhållanden, det dröjer någon tid, innan förändringen hinner att rotfästa sig hos befolkningen, men så småningom sker detta likväl. Och då enligt motionärens förslag det föreslagna stadgandet skulle få sin tillämpning äfven i de domsagor, der blott ett tingsställe finnes, men i sådana domsagor en dylik åtgärd icke är behöflig, anser jag, att Kammaren bör godkänna Lag-Utskottets hemställan, hvartill jag anhåller om bifall.

Vidare anfördes icke. Propositioner gäfvos enligt de yrkanden, som blifvit framställda; hvarefter Kammaren biföll Utskottets hem-ställan.

§ 9.

Ordet begärdes af

Herr vice Talmannen Ifvarsson, som yttrade: Herr Talman, mine Herrar. Under dagens lopp har den oroande underrättelsen ingått, att Hans Maj:t Konungen insjuknat i lunginflammation. Jag tager mig därför friheten föreslå, det Kammaren måtte besluta att, under den tid Riksdagen pågår, och så länge sjukdomen fortfar, dagligen genom Herr Talmannen göra sig underrättad om Hans Maj:ts helso-tillstånd.

Denna framställning blef af Kamnaren bifallen.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $3\frac{3}{4}$ e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.